

**T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ŞANLIURFA' DAKİ ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDA YATIRIM VE
İŞLETME DÖNEMİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KAYNAK YÖNETİMİ**

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ramazan AKBULUT

Hazırlayan

Muhammet Fatih SANCAR

**ŞANLIURFA
2010**

Onay Belgesi

Yrd. Doç. Dr. Ramazan AKBULUT danışmanlığında, Muhammet Fatih SANCAR'ın hazırladığı “Şanlıurfa'daki Özel Eğitim Kurumlarında Yatırım ve İşletme Döneminde Sürdürülebilir Kaynak Yönetimi” konulu bu çalışma 19/10/2010 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından İşletme Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Ramazan AKBULUT

Üye : Prof. Dr. Abuzer PINAR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ferit KÜÇÜK

Bu tezin İşletme Anabilim Dalında yapıldığını ve Enstitümüz Kayıtlarına göre düzenlendiğini onaylarım.

Prof. Dr. Abuzer PINAR

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntılarının, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
KISALTMALAR.....	ix
TABLOLAR DİZİNİ.....	x
EKLER.....	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
ÖNSÖZ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM VE ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI

1.1. ÖZEL EĞİTİMİN TANIMI VE KAPSAMI.....	2
1.1.1. Özel Eğitimin Tanımı.....	2
1.1.2. Özel Eğitimin Amaçları.....	4
1.1.3. Özel Eğitimin Temel İlkeleri.....	4
1.2. ÖZEL EĞİTİMİN DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE TARİHÇESİ.....	5
1.3. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİNİN TANIMI VE KAPSAMI.....	8
1.4. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN SAHİP OLMALARI GEREKEN STANDARTLAR.....	9
1.5. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN ÜLKEMİZDEKİ DURUMU.....	10
1.6. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN HUKUKİ YAPISI.....	12
1.6.1. Kurum Binaları, Kurum Açma, Kurucular ve Kurum Personelleri.....	12
1.6.1.1. Kurum Binaları ve Kurucular.....	12
1.6.1.2. Kurum Açma İzni.....	13
1.6.1.3. Kurum Personelleri ve Çalışma Şartları.....	14
1.6.2. Reklam, Denetim, Mali Konular ve Ücretler.....	17

1.6.2.1. Reklam ve Denetim	17
1.6.2.2. Mali Konular	18
1.6.2.3. Öğrenim Ücreti ve Ücretsiz Öğrenim	18
1.7. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI İLE İLGİLİ MEVZUATLARA GENEL BAKIŞ	18
1.8. ÖZEL EĞİTİM GİDERLERİ VE BU GİDERLERİN KARŞILANMASI.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

İŞLETME SERMAYESİ YÖNETİMİ

2.1. KAVRAM OLARAK İŞLETME SERMAYESİ	22
2.2. İŞLETME SERMAYESİNİN AMACI VE ÖNEMİ	23
2.3. İŞLETME SERMAYESİNİN ÖZELLİKLERİ	25
2.3.1. İşletme Sermayesi Unsurlarının Kısa Vadeli Olması	25
2.3.2. İşletme Sermayesi Unsurlarının Birbirleriyle Sürekli Etkileşim ve Dönüşüm Halinde Olma Özelliği	25
2.3.3. İşletme Sermayesi Değişimlerinin Ani Olmayan ve Birlikte Meydana Gelmeyen Faaliyetlere Bağlı Olma Özelliği	26
2.4. İŞLETME SERMAYESİ UNSURLARI.....	26
2.5. İŞLETME SERMAYESİ ÇEŞİTLERİ	27
2.5.1. Brüt İşletme Sermayesi.....	27
2.5.2. Net İşletme Sermayesi	28
2.5.3. Sürekli (Devamlı) İşletme Sermayesi	28
2.5.4. Değişken İşletme Sermayesi.....	29
2.5.4.1. Mevsimlik İşletme Sermayesi.....	29
2.5.4.2. Devresel İşletme Sermayesi.....	29
2.5.5. Olağanüstü İşletme Sermayesi.....	30
2.6. İŞLETME SERMAYESİ YETERLİLİK ANALİZİ	30
2.6.1. İşletme Sermayesinin Yeterli Olması	30
2.6.2. İşletme Sermayesinin Yetersiz Olması	32
2.6.3. İşletme Sermayesinin Gerekenden Fazla Olması	34

2.7. İŞLETME SERMAYESİ FİNANSMANI VE POLİTİKALARI	35
2.7.1. İşletme Sermayesi Finansman Kaynakları	35
2.7.1.1. İşletme Sermayesinin İç Kaynaklar İle Finansmanı	35
2.7.1.1.1. İşletme Sermayesinin Kârlarla Finansmanı	36
2.7.1.1.2. İşletme Sermayesinin Amortismanlarla Finansmanı	36
2.7.1.1.3. İşletme Sermayesinin Nakit Akımının Hızlandırılmasıyla Finansmanı ...	37
2.7.1.2. İşletme Sermayesinin Dış Kaynaklar İle Finansmanı	37
2.7.2. İşletme Sermayesi Finansman Politikaları	37
2.7.2.1. Dengeli Finansman Politikası	38
2.7.2.2. İhtiyatlı Finansman Politikası	38
2.7.2.3. Atak Finansman Politikası	39
2.8. İŞLETME SERMAYESİ FİNANSMANINDA KAYNAK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	40
2.8.1. Uygunluk	40
2.8.2. Risk	41
2.8.3. Maliyet	41
2.8.4. Finansal Kaldıraçtan Yararlanma	42
2.8.5. Esneklik	42
2.8.6. Kontrol ve Yönetimin Paylaşılması	42
2.8.7. Zamanlama	43
2.9. İŞLETME SERMAYESİ İHTİYACINI BELİRLEYEN ETKENLER	43
2.9.1. İşletme Sermayesi İhtiyacını Belirleyen İşletme İçi Etkenler	43
2.9.1.1. İşletmenin Satış Hacmi	43
2.9.1.2. Satışların Düzenli Olması	44
2.9.1.3. Stokların Devir Hızı	44
2.9.1.4. İşletmenin Faaliyet Konusu	44
2.9.1.5. İşletmenin Birim Üretim Maliyeti	44
2.9.1.6. İşletmenin Üretim Süresi	45

2.9.1.7. Alacak Devir Hızı.....	45
2.9.2. İşletme Sermayesi İhtiyacını Belirleyen İşletme Dışı Etkenler	45
2.9.2.1. Konjonktürdeki Hareketler	45
2.9.2.2. Kullanılan Teknolojideki Değişiklikler	46
2.9.2.3. Kredi Olanakları	46
2.9.2.4. Vergi Uygulamaları	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA İLİNDEKİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN YATIRIM VE İŞLETME DÖNEMİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KAYNAK YÖNETİMİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. ANKET İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	48
3.1.1. Anket Araştırmasının Amacı	48
3.1.2. Anket Araştırmasının Evreni ve Örnekleme	48
3.1.3. Araştırmada Kullanılan Anket Formu.....	49
3.1.4. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Yöntemi	49
3.2. ANKETE KATILAN KURUMLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE YAPILARI.....	49
3.2.1. Kurumların Öğretime Başladığı Tarihler	49
3.2.2. Kurumların Kuruluş Aşamasındaki Ortak Sayısı	50
3.2.3. Kurumların 2009 Yılındaki Ortak Sayısı	51
3.2.4. Kurumların Hukuki Yapısı	52
3.2.5. Kurumların Mülkiyet Durumu	53
3.2.6. Kurumların Öğrenci Kapasiteleri.....	54
3.2.7. Kurumların Eğitime Başladıkları Tarihteki Öğrenci Sayısı	54
3.2.8. Kurumların 2009 yılı Öğrenci Sayıları	55
3.2.9. Kurumlarda Çalışan Personel Sayısı	56
3.3. ANKETE KATILAN KURUMLARIN FİNANSMAN YAPILARI VE SORUNLARI	57
3.3.1. Kurumların Yatırım Sürecindeki Finansman Kaynakları.....	57
3.3.2. Kurumların Yatırım Sürecinde Karşılaştıkları En Önemli Problemler.....	58

3.3.3. Kurumların İşletme Sermayesi Finansman Kaynakları	58
3.3.4. Kurumların Yatırım Sürecindeki Kaynaklarının Vade Yapısı	59
3.3.5. Kurumların İşletme Sürecinde Karşılaştıkları En Önemli Problemler	60
3.3.6. Kurumların Hedeflediği Borç Oranı ve Bu Borç Oranlarının Değişkenliği	61
3.3.7. Kurumlarda İşletme Sermayesi İhtiyacının En Çok Arttığı Durumlar	62
3.3.8. Kurumlarda Finansal Planlamanın Vade Yapısı	63
3.3.9. Kurumlarda Finansal Planlamayı En Fazla Olumsuz Etkileyen Faktörler	64
3.3.10. Kurumların Finansman Kaynağı Seçimindeki En Önemli Faktörler	65
3.3.11. Kurumlarda Yeni Sabit Kıymet Yatırımlarının Finansmanının Sağlandığı Kaynaklar	66
3.3.12. Kurumların Kısa Vadeli Nakit Fonlarını Değerlendirme Durumları	67
3.3.13. Kurumlarda İşletme Sermayesi Düzeyinin Yeterliliği	68
3.3.14. Kurumlarda İşletme Sermayesi Yönetiminin Başarı Durumu	69
3.4. ANKETE KATILAN KURUMLARIN DEVLETİN UYGULADIĞI DÜZENLEMELER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ	69
3.4.1. Devletin Kurumlara Öğrenci Başına Ödediği Para Miktarı ve Kurumlar İçin Ayırdığı Bütçenin Yeterliliği	69
3.4.2. Devletin Kurumlara Yapması Gereken Ödemeyi Zamanında Yapıp Yapmama Durumu	75
3.4.3. Devletin Kurumlara Uyguladığı Yasaklayıcı ve Sınırlandırıcı Düzenlemeler	76
3.4.4. Devletin Kurumlara Uyguladığı Özendirici Kural ve Düzenlemeler	76
3.5. KURUMLARIN REKLAM HAKKINDAKİ GENEL DÜŞÜNCELERİ	77
3.5.1. Reklamın Kurumlara Yaptığı Katkı	78
3.5.2. Kurumların Reklam İçin Bütçe Ayırma Durumu	78
SONUÇ VE ÖNERİLER	80
EKLER	86
EK-1: ŞANLIURFA İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNE UYGULANAN ANKET FORMU	86

EK-2: 2009 YILINDA ŞANLIURFA İL VE İLÇELERİNDE FAALİYET GÖSTEREN ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ	90
KAYNAKLAR	91
ÖZET	95
SUMMARY	96

KISALTMALAR

KDV	: Katma Değer Vergisi
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RG	: Resmi Gazete
YTL	: Yeni Türk Lirası
TL	: Türk Lirası

TABLULAR DİZİNİ

	Sayfa No
Tablo 2.1: Kurumların Öğretime Başladığı Tarihler	50
Tablo 2.2: Ankete Katılan Kurumların Kuruluş Aşamasındaki Ortak Sayısı	51
Tablo 2.3: Ankete Katılan Kurumların 2009 Yılındaki Ortak Sayısı	52
Tablo 2.4: Ankete Katılan Kurumların Hukuki Yapıları	53
Tablo 2.5: Ankete Katılan Kurumların Mülkiyet Durumları	53
Tablo 2.6: Ankete Katılan Kurumların Öğrenci Kapasiteleri	54
Tablo 2.7: Ankete Katılan Kurumların Eğitime Başladıkları Tarihteki Öğrenci Sayısı	55
Tablo 2.8: Ankete Katılan Kurumların 2009 Yılı Öğrenci Sayıları	56
Tablo 2.9: Ankete Katılan Kurumlarda Çalışan Personel Sayısı	56
Tablo 3.1: Ankete Katılan Kurumların Yatırım Sürecindeki Finansman Kaynakları	57
Tablo 3.2: Ankete Katılan Kurumların Yatırım Sürecindeki En Önemli Problemleri	58
Tablo 3.3: Ankete Katılan Kurumların İşletme Sermayesi Finansman Kaynakları.....	59
Tablo 3.4: Kurumların Yatırım Sürecindeki Kaynaklarının Vade Yapısı	60
Tablo 3.5: Kurumların İşletme Sürecinde Karşılaştıkları En Önemli Problemler	61
Tablo 3.6: Kurumların Hedeflediği Borç Oranı ve Bu Oranların Değişkenliği.....	62
Tablo 3.7: Kurumların İşletme Sermayesi İhtiyacının En Çok Arttığı Durumlar	63
Tablo 3.8: Ankete Katılan Kurumlarda Finansal Planlamanın Vade Yapısı	64
Tablo 3.9: Kurumlarda Finansal Planlamayı En Fazla Olumsuz Etkileyen Faktörler	65
Tablo 3.10: Kurumların Finansman Kaynağı Seçimindeki En Önemli Faktörler	66
Tablo 3.11: Kurumlarda Yeni Sabit Kıymet Yatırımlarının Finansmanının Sağlandığı Kaynaklar	67
Tablo 3.12: Ankete Katılan Kurumların Kısa Vadeli Nakit Fonlarını Değerlendirme Durumları	68
Tablo 3.13: Ankete Katılan Kurumlarda İşletme Sermayesi Düzeyinin Yeterliliği	68
Tablo 3.14: Ankete Katılan Kurumlarda İşletme Sermayesi Yönetiminin Başarı Durumu	69

Tablo 4.1:Devletin Öğrenci Başına Ödediği Para Miktarı ve Ayırdığı Bütçenin Yeterliliği ...	70
Tablo 4.2:2009 Yılında 100 Öğrencili Bir Kurumun Aylık Yaklaşık Gelir Durumu.....	71
Tablo 4.3:2009 Yılında 100 Öğrencili Bir Kurumun Aylık Yaklaşık Gider Durumu	71
Tablo 4.4:2010 Yılında 100 Öğrencili Bir Kurumun Aylık Yaklaşık Gelir Durumu.....	73
Tablo 4.5: 2010 Yılında 100 Öğrencili Bir Kurumun Aylık Yaklaşık Gider Durumu	73
Tablo 4.6:Devletin Kurumlara Yapması Gereken Ödemeyi Zamanında Yapıp Yapmama Durumu.....	75
Tablo 4.7:Devletin Kurumlara Uyguladığı Yasaklayıcı ve Sınırlandırıcı Düzenlemeler	76
Tablo 4.8:Devletin Kurumlara Uyguladığı Özendirici Kural ve Düzenlemeler	77
Tablo 5.1:Reklamın Kurumlara Yaptığı Katkı	78
Tablo 5.2:Kurumların Reklam İçin Bütçe Ayırma Durumu	79

EKLER

Sayfa No

EK-1: Şanlıurfa İlinde Faaliyet Gösteren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerine Uygulanan Anket Formu	80
EK-2: 2009 Yılında Şanlıurfa İl ve İlçelerinde Faaliyet Gösteren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri	84

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa No
Şekil 1: Dengeli Finansman Politikası	38
Şekil 2: İhtiyatlı Finansman Politikası	39
Şekil 3: Atak Finansman Politikası	40

ÖNSÖZ

Türkiye’de ekonomik anlamda büyüme ve kalkınmadaki olumlu gelişmelere paralel olarak değişen ekonomik şartlar ve yasal düzenlemeler ile yeni işletmeler ortaya çıkabilmektedir. Bu gelişmelerin ortaya çıkardığı kurumlardan birisi de engelli bireylerin eğitimini sağlayan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleridir.

Ülkemizde geçmiş yıllarda engelli bireylerin eğitimine önem verilmemiştir. Ancak 2000 yılından itibaren, engelli bireylerin eğitiminin ülke politikası haline gelmesi eğitim konusunda yeni bir sektörü ortaya çıkarmıştır. Engelli bireylerin eğitiminde önemli bir konuma sahip olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, 2000 yılından sonra sayı olarak artmaya başlamış ve 2006 yılından itibaren yasal düzenlemelerin getirdiği avantajlar ile kurumların sayısı daha hızlı bir şekilde artmaya devam etmiştir.

Bu çalışmada da Şanlıurfa’da yer alan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin genel durumu ortaya konulmuş ve daha sonra finansal yapıları ve sorunları ele alınmıştır. Bu çalışma ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin genel ve finansal sorunlarının tespit edilmesi ve bu sorunların nedenlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Tezin tüm aşamalarında desteklerini esirgemeyen başta danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Ramazan AKBULUT’ a, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Zile Dinçerler Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulundan Araştırma Görevlisi Mehmet GÜLLÜ’ ye, Şanlıurfa Milli Eğitim Müdür Yardımcısı Halil Ömer COŞKUN’a, Şanlıurfa İl Kültür ve Turizm Müdürü Selami YILDIZ’a ve anketi cevaplayan tüm kurumlara teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca hazırladığım bu tezi yüksek lisansa devam etmem konusunda bana sürekli destek veren, yüksek lisans mezunu olmamı benden daha fazla isteyen, çok sevdiğim rahmetli babama armağan ediyorum.

GİRİŞ

Türkiye’de özellikle son on yıl içinde sayıları hızla artış gösteren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, bu kurumları işletenler tarafından günümüzde daha çok ticari ve dolayısıyla kâr amacı güdülen bir işletme olarak görülmektedir. Ancak, çok hızlı ve karmaşık bir şekilde gelişen bu kurumlar, çok sayıda finansal problem ile karşılaşmaktadır. Engelli bireylerin sayısında meydana gelen artışa paralel olarak özel eğitim kurumlarının da artması, özel eğitim kurumlarının finansal açıdan incelenmesinin gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Gittikçe sayıları artan bu kurumların işletme sermayesi yeterliliği, işletme sermayesi açığı, finansal kaynaklarının bileşimi ve işletme sermayesi ihtiyacının belirlenmesi gibi konuların net olarak ortaya çıkarılması bu kurumların geleceği hakkında daha somut adımlar atılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle yapılacak olan çalışma hem özel eğitim kurumları için hem de bu kurumlar hakkında mali ve idari mevzuat düzenlemeye yetkili devlet idareleri için farklı bir kaynak oluşturması yönünden önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın birinci bölümünde, özel eğitim kurumlarının tanımları, tarihçesi, ülkemizdeki durumu, hukuki yapısı, finansal yapıları ile özel eğitim ile ilgili kanun ve yönetmelikler ortaya konulmuş ve genel olarak açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, teorik olarak işletme sermayesi tanımı yapılarak, işletme sermayesinin amacı, özellikleri, türleri, politikası ve finansman kaynaklarına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Şanlıurfa ilindeki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılmış olan anketlere ve bu anketlerin değerlendirilmesine yer verilmiştir. Anketin amacı ve kapsamı belirtilerek, ankete katılan kurumların öğrenci sayısı, finansal yapısı, devletin kurumlara yönelik uygulamaları ve işletme sermayesi yönetimi ile ilgili değerlendirmeler yapılmış ve elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM VE ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI

Bu bölümde genel olarak özel eğitim ve özel eğitim kurumlarının tanımlarına yer verildikten sonra, özel eğitim ile ilgili konulara ayrıntılı olarak değinilecektir.

1.1. ÖZEL EĞİTİMİN TANIMI VE KAPSAMI

1.1.1. Özel Eğitimin Tanımı

Özel eğitim ile ilgili birbirine yakın birçok tanım bulunmaktadır. Bir tanıma göre özel eğitim beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmalardır (Eripek, 2001:13).

Özel Eğitim hakkında Bakanlar Kurulunca 30/05/1997 tarihinde çıkartılan 573 sayılı Özel Eğitimle ilgili KHK (Kanun Hükmünde Kararname) 'nin üçüncü maddesinde Özel Eğitimin tanımı şöyle yapılmıştır: 'Özel Eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, gelişmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir" (www.orgm.meb.gov.tr, 22.10.2009).

Başka bir tanıma göre, Özel Eğitim, çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanların yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yeterli hale getirecek toplumla kaynaşmasını sağlayan, bağımsız ve üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir (Ataman, 2003:19). Başka bir tanımda ise rehabilitasyon, fiziksel, zihinsel ve duygusal yönden engellilerin uyumu veya bu engellilerin sağıklaştırılmasına yardım eden eğitim öğretim etkinlikleriyle ilgili süreç olarak tanımlanır (Sarı, 2000:5).

Ayrıca özel eğitim, özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve bu çocukların özür ve özelliklerine uygun eğitim ortamında sürdürülen çalışmalara özel eğitim denir. Özel

eğitim rehberlik, sağaltıcı eğitim ve rehabilitasyon etkinliklerinin olduğu bir etkileşim şeklidir (Can v.d., 2002:198).

Ülkemizdeki özel eğitim hizmetleri, engel gruplarına göre oluşturulmuş özel eğitim okullarında yürütölmektedir. Ayrıca, özel eğitim gerektiren öğrencilerin normal okullarda akranlarıyla birlikte eğitim görmelerine de önem verilmektedir. "Kaynaştırma" olarak tanımlanan bu uygulamaların yaygınlaştırılmasına çalışılmaktadır. Ülkemizde halen; görme, işitme, ortopedik, zihinsel engelliler, süreğen hastalığı olanlar, uyum güçlüğü olanlar, dil ve konuşma güçlüğü olanlar, üstün ve özel yetenekliler olmak üzere sekiz ayrı gruba özel eğitim okul ve kurumlarında kaynaştırma uygulamalarında özel eğitim tedbirleri alınarak eğitim hizmetleri verilmektedir (www.orgm.meb.gov.tr, 22.10.2009).

Günümüzde özel gereksinimli birey sayısının giderek arttığı görölmektedir. Bu artış; çevresel nedenlere, tıbbın ilerlemiş olmasına bağlı olarak erken doğan ya da ileri derecede sağlık sorununa sahip olan bebeklerin yaşatılabilmelerine ve artan trafikle beraber meydana gelen kazaların artmasına ve benzeri nedenlere bağlanabilir.

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre dünya nüfusunun %14'ünü, Türkiye nüfusunun da %12.29'unu özel gereksinimli bireyler oluşturmaktadır. Bu verilere göre şu an ülkemizde yedi buçuk milyona yakın özel gereksinimli birey bulunmaktadır. Bu sayı hiç de küçümsenemeyecek büyüklüktedir. Tıpkı normal gelişim gösteren bireyler gibi özel gereksinimli bireylerin de eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanma hakkı vardır. Özel gereksinimli bireylerin toplumun bir parçası olarak yaşamaları ancak bu şekilde söz konusu olabilecektir. Özel gereksinimli bireylerin eğitimi; ayrı ve birlikte eğitim olarak iki farklı şekilde ele alınmaktadır. Ayrı eğitim; özel gereksinimli bireylerin, özür türüne ve derecesine bağlı olarak geliştirilen özel programlar çerçevesinde, özel eğitim personeli tarafından gerçekleştirilen eğitimidir. Birlikte eğitim ise, özel gereksinimli ve normal bireylerin bir arada, normal sınıf öğretmenleri tarafından eğitilmeleridir(www.geycop.anadolu.edu.tr, 03.12.2009).

1.1.2. Özel Eğitimin Amaçları

Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin; toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini, kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini, uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar (www.orgm.meb.gov.tr, 22.10.2009).

1.1.3. Özel Eğitimin Temel İlkeleri

31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmî Gazetede yer alan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır (www.orgm.meb.gov.tr, 26.02.2010);

1) Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

2) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

3) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

4) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

5) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

6) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate

alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

7) Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.

8) Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.

9) Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

Özel eğitim gerektiren öğrencilerin normal akranlarıyla aynı sınıfta ve aynı okulda eğitim görmelerini sağlamaya yönelik çalışmalara öncelik verilmektedir. Bu noktadan hareketle, durumu uygun olan öğrenciler normal sınıflarda kaynaştırma uygulamalarına alınmaktadır. Durumu normal akranlarıyla aynı sınıfta öğrenim görmeye uygun olmayan öğrenciler için normal okulların bünyesinde özel eğitim sınıfları açılmaktadır. Kaynaştırma uygulamalarına devam eden öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak mevcut ilköğretim programı uygulanmaktadır. Sadece, zihinsel öğrenme yetersizliği olan öğrenciler için, özellikleri dikkate alınarak hazırlanmış olan ayrı ilköğretim programı uygulanmaktadır (www.ozelegitim.org, 08.12.2009).

1.2. ÖZEL EĞİTİMİN DÜNYADA VE TÜRKİYEDE TARİHÇESİ

Dünyada özel eğitim çeşitli aşamalarla günümüze ulaşmıştır. Aşağıda bu aşamalar sırasıyla verilmiştir (www.cetinozbey.com, 03.04.2010);

1) J.M. Gaspard Itard (1775-1836): Fransa'nın Aveyron ormanlarında 12-13 yaşlarında vahşi bir çocuk yakalanır ve Dr. Itard'ın sorumluluğuna verilir. Itard'ın günlüklerindeki yazılarından yola çıkılarak Victor'un otistik bir çocuk olduğu anlaşılmaktadır. Özel eğitim hizmetlerinin Victor'un Itard tarafından eğitilmesiyle başladığı kabul edilmektedir. Zihinsel engelli çocuklarla ilk bireysel çalışmayı başlatmıştır.

2) Philippe Pinel (1745-1826): Akıl hastalarıyla çalışmış ve insancıl yaklaşımı kullanmıştır.

3) J. Rodrigues Pereine (1780-1715): İşitme engelliler için ilk işaret dilini geliştirmiştir.

4) T. Hopkins Gallaudet (1787-1851): İşitme engelliler için ilk sembol ve parmak alfabesini kullanmıştır.

5) L. Braille (1809-1852): Kendisi de kör olan Braille, körler için altı nokta alfabesini geliştirmiştir.

6) S. Gridley Hawe (1801-1876): Görme ve zihin engelli çocuklar için ilk yatılı bakım kursunu açmıştır.

7) Alfred Binet (1857-1911): Zekânın ölçülebileceğini savunarak, ilk standart Zekâ testini hazırlamıştır. Yardımcısı Dr.Theodor Simon ile birlikte zekâ yaşı kavramını ortaya koymuştur.

8) Alexander Graham Bell (1847-1922): İşitme yetersizliği olan bireyler için işitme araçları geliştirmiştir.

9) Maria Montessori (1870-1952): Yapılandırılmış eğitim araçlarını, zihinsel engelli çocuklar için ilk geliştiren ve İtalya'da ilk tıp derecesini alan kadındır.

10) Anna Freud: (1895-1982): Problemlili çocuklara psikanaliz yaklaşımını uygulamıştır.

Bireysel çalışmalarla beraber birçok özel eğitim okulu açılmıştır. Fransa'da 1755 yılında işitme engelliler için ve 1784 yılında görme engelliler için okullar açılmıştır. ABD'de 1817 yılında işitme engelliler için, 1829 yılında görme engelliler için ve 1860 yılında zihinsel engelliler için okullar açılmıştır.

Ülkemizde özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine, 1889 yılında Grati adında birinin İstanbul Ticaret Mektebi bünyesinde işitme engelli çocuklara eğitim veren bir okulu açması ile başlanmıştır (www.cetinozbey.com, 03.04.2010).

1921 yılında Özel İzmir Sağırılar-Körler Okulu açılmış ve bu okul 1924 yılından 1950 yılına kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak özel eğitim hizmetlerini sürdürdükten sonra aynı yıl Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. Özel Eğitim Hizmetleri, 1950 yılından günümüze kadar Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir şube müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde özel eğitim şubesi açılmıştır.

Eğitim sistemimizde rehberlik kavramının gündeme gelmesi ise II. Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllardadır. 1955 yılında ilk defa Ankara'da rehberlik ve araştırma merkezi açılmış; daha sonra tüm illerde ve birçok ilçede açılmıştır. Marshall Planı çerçevesinde ülkemize gelen Amerikalı uzmanların eğitimimizdeki çeşitli geliştirme ve yenileştirme faaliyetleri sırasında, eğitimde ve özellikle rehberlikte kullanılacak ölçme araçlarını geliştirmek üzere Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na bağlı bir Test-Araştırma Bürosu 1955 yılında kurulmuştur. Bu büro rehberlikte bazı ölçme araçları üzerinde çeşitli çalışmalar yapmış, ancak sonraki yıllarda çeşitli örgütsel düzenlemeler sırasında kapatılmıştır.

1980 yılında Özel Eğitim Genel Müdürlüğü kurulmuş, Genel Müdürlük 1982 yılında Daire Başkanlığına, 1983 yılında ise Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığına dönüştürülmüştür. 1983 yılında çıkarılan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu"nda, özel eğitime muhtaç çocukların yetiştirilmelerine dair esaslar belirlenmiştir.

1983 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde Özel Eğitim Öğretmenliği lisans programı açılmıştır. 1990 yılında aynı üniversitede Özel Eğitim Bölümü kurulmuştur. Daha sonra Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Bolu İzzet Baysal Üniversitesinde özel eğitim alanında çalışmalar başlatılmıştır. 1992 yılında ülke genelinde özel eğitim ve rehberlik alanında ihtiyacın artması sonucu, hizmeti daha etkin ve yaygın olarak yürütebilmek amacıyla Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ayrıca, 06.06.1997 tarihli mükerrer 23011 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile engellilere ilişkin özel eğitim esasları belirlenmiştir(www.cetinozbey.com, 03.04.2010).

1997 yılında Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Günümüzde özel eğitime ihtiyacı olan çocukların bir kısmı normal okullarda kaynaştırma

uygulamalarında, küçük bir kısmı ise yine bu okulların bünyesinde açılan özel alt sınıflarda eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedir. Kaynaştırmanın yaygınlaştırılması için çalışmalar devam etmektedir (www.cetinozbey.com, 03.04.2010).

Ülkemizde özellikle 2000 yılından itibaren çok sayıda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin açılması, özürülerin eğitimine büyük katkı sağlamıştır.

1.3. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİNİN TANIMI VE KAPSAMI

14/02/2007 tarih ve 26434 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 08/02/2007 kabul tarihli 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre;

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, Özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyuusal, sosyal, duygusal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarıdır (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 2).

Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 1).

1.4. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN SAHİP OLMALARI GEREKEN STANDARTLAR

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin genel yapı olarak standartları MEB (Milli eğitim Bakanlığı) Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi ile belirlenmiştir. Kurumun bulunması gereken yerin özellikleri, sınıf yapıları, kurum odalarının ebatları, yerleşim planı ve koridorlar gibi birçok özellik bu yönerge ile belirlenmiştir.

MEB Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesinde, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde bulunması gereken bölümler yönergenin 111. Maddesinde belirtilmiştir. Bu bölümler şunlardır (www.zihinengelliler.com, 27.05.2010);

- 1) Kurucu odası veya kurucu temsilcisi odası,
- 2) Müdür odası,
- 3) Müdür Yardımcısı odası,
- 4) Öğretmenler Odası,
- 5) Büro hizmetleri ve arşiv-dosya odası,
- 6) Görme engelli bireyler destek eğitim programı odaları,
- 7) İşitme engelli bireyle destek eğitim programı odaları,
- 8) Zihinsel engelli bireyler destek eğitim programı odaları,
- 9) Dil ve konuşma güçlüğü destek eğitim programı odaları,
- 10) Bedensel engelli bireyler destek eğitim programı odaları,
- 11) Yaygın gelişimsel bozukluklar destek eğitim programı odaları,
- 12) Özel öğrenme güçlüğü destek eğitim programı odaları
- 13) Uygulama evi,

14) Bireysel eğitim programları geliştirme kurulu odası,

15) Görüşme odasıdır.

Yukarıda belirtilen her bir bölümde, bölüm ile ilgili araç ve gereçlerin bulunması gerekmektedir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum binaları ve binalarda yer alması gereken araç ve gereçler standartlar yönergesine uygun olmalıdır.

1.5. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN ÜLKEMİZDEKİ DURUMU

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde, özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, zihinsel, fiziksel, duyuşal, görsel, sosyal, duygusal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla hizmet veren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri sayısının 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında sırasıyla 224, 928, 1332 ve 1790 adet olarak sürekli bir biçimde arttığı belirtilmiştir. Özel eğitim kurumları 2006-2009 döneminde 224 adetten 1790 adete yükselerek sayısal olarak üç yılda yaklaşık %700 oranında arttığı görülmektedir. 2006 yılından bu yana sayıları sürekli artan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, 2010 yılında ilk defa sayı olarak azalış göstermiştir. 2010 yılındaki mevcut kurum sayısı 1708'dir.

1 Temmuz 2005 tarih ve 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun gereğince özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmelerine uygun görülenlerinin eğitim giderleri Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanmaktadır. Özel eğitim gerektiren bireyler için, MEB 2007 yılı bütçesine 325 000 000 YTL ödenek konulmuştur. Bir öğrenci için ödenen aylık tutar ise KDV dahil 388,00 YTL'dir. MEB 2008 yılında bir öğrenci için aylık KDV dahil 406,08 YTL öderken, bu tutar 2009 yılında bir öğrenci için aylık KDV dahil 422,28 YTL olmuştur. 2010 yılında ise öğrenci başına aylık tutar KDV dahil 432,00 TL'dir (www.sgb.meb.gov.tr, 25.03.2010).

Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde, eğitsel amaçla bireyin tüm gelişim alanındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim

ihtiyaçları belirlenerek en az sınırlandırılmış eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine karar verilir.

Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılması, rehberlik ve araştırma merkezinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından nesnel, standart testler ve bireyin özelliklerine uygun lme araçlarıyla yapılır. ‘‘Tanılamada; bireyin zrl sağlık kurulu raporu ile zihinsel, fiziksel, ruhsal, sosyal gelişim özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri, eğitim performansı, ihtiyaı, eğitim hizmetlerinden yararlanma süresi ve bireysel gelişim raporu dikkate alınır’’.

Eğitsel değerlendirme ve tanılama; eğitimin her tür ve kademesindeki geçişler ile bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak veli ya da kurumun isteği üzerine gerektiğinde tekrarlanır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyaı olduğu belirlenen bireyler için zel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu hazırlanır. Bu rapor özel, özel eğitim kurumlarından destek eğitim hizmeti alan öğrenciler için süresi bitiminde yenilenebilir. Raporda nerilen destek eğitim süresi en fazla iki yıldır (zel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Madde: 7).

Özürlü sağlık kurulu raporu düzenlemeye yetkili sağlık kurum veya kuruluşlarınca verilen sağlık kurulu raporuyla asgari % 20 zrl olduğu tespit edilen ve özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından da eğitsel değerlendirme ve tanılamaları yapılarak 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı özel ğretim Kurumları Kanunu kapsamında açılan özel eğitim okulları ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen destek eğitimini almaları uygun görülen; görme, işitme, dil-konuşma, spastik, zihinsel, ortopedik veya ruhsal zrl bireylerin; eğitim giderlerinin her yıl Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarı, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine bu amaçla konulan ödenekten karşılanır.

Bu zrl bireylerin, özür grupları ve dereceleri ile özür niteliğine göre eğitim programlarının kapsamı ve eğitim süreleri, zrller İdaresi Başkanlığının görüşü alınmak suretiyle MEB tarafından hazırlanacak ve bu kanunun yayımını izleyen 6 ay içinde yürürlüğe konulacak yönetmelikle belirlenir.

1.6. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN HUKUKİ YAPISI

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin hukuki yapısı temel olarak 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda belirtilmiştir.

1.6.1. Kurum Binaları, Kurum Açma, Kurucular ve Kurum Personelleri

1.6.1.1. Kurum Binaları ve Kurucular

Kurum açacak veya açılmış bir kurumu devralacak olan gerçek kişilerle tüzel kişilerin temsilcilerinde; affa uğramış olsalar bile yüz kızartıcı bir suçtan yahut kastî bir suçtan dolayı altı ay veya daha fazla hapis cezası ile mahkûm edilmemiş olma şartı aranır.

Kurum binalarının nitelikleri, bu binalarda açılacak kurumlar ile her tür tesis ve donanıma ilişkin standartlar Bakanlıkça belirlenir.

Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az yüz metre uzaklıkta bulunması zorunludur. Özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumları ile okullar dışındaki diğer özel öğretim kurumlarında bu zorunluluk aranmaz.

Ancak, söz konusu özel öğretim kurumlarıyla yukarıda belirtilen türdeki iş yerleri aynı binada bulunamaz.

Turizmin yoğun olduğu yörelerde bulunan okulların tatil olduğu dönemlerde, yukarıda belirtilen iş yerleri ile okullar arasında yüz metre uzaklık şartı aranmaz.

Uzaklıkla ilgili esaslar İçişleri, Millî Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm bakanlıklarının müştereken hazırlayacakları yönetmelikle belirlenir (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 4).

1.6.1.2. Kurum Açma İzni

Bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları ilgili Millî Eğitim Müdürlüğüne yapılır. Valilikçe yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni verilir.

Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmek üzere Milli Eğitim Bakanlığına gönderilir.

Kurum açma izni talebinin valilikçe reddedilmesi hâlinde, kurucu veya kurucu temsilcisi tarafından taleplerinin reddine ilişkin işlemin tebliğinden itibaren 15 iş günü içinde Bakanlığa itirazda bulunulabilir. İtiraz, Bakanlıkça 15 iş günü içinde karara bağlanır.

Kurum açma izni alınmadıkça, kuruma öğrenci kaydı yapılamaz.

Kurum açma izni verilmesi, binanın kullanılış amaçlarına ve Bakanlıkça belirlenen standartlara uygun ve yeterli bulunmasıyla birlikte aşağıdaki şartların yerine getirilmesine bağlıdır (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 3);

a) Ders araç-gerecinin kurumun amaç ve ihtiyaçları için yeterli olduğunun bir rapor ile tespit edilmesi.

b) Kurumun; yönetici, öğretmen ve diğer personelinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması ve bu kurumda çalışacaklarının belgelendirilmesi.

c) Kurumun yönetmelikleriyle öğretim programının Bakanlıkça incelenip onanmış olması

İlköğretim, ortaöğretim ve özel eğitim okulları için öğretim yılının otuzuncu gününden sonra verilen kurum açma izinleri, ertesi ders yılından itibaren geçerlidir.

Kurumlara ad verilmesine ilişkin esaslar yönetmelikle belirlenir.

Gerçek ve tüzel kişiler tarafından; hizmet içi eğitim kapsamına giren faaliyetler dışında Kanun kapsamında belirtilen faaliyetler, bu Kanuna göre yetkili makamlardan kurum açma izni alınmadan yapılamaz.

Askerî okullar, emniyet teşkilâtına bağlı okullar ve din eğitimi-öğretimi yapan kurumların aynı veya benzeri özel öğretim kurumları açılmaz (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 3).

1.6.1.3. Kurum Personelleri ve Çalışma Şartları

Bir kurumun öğretime başladığı tarihten itibaren mevcut ders saati sayısının, kuruluş sırasında üçte birinin, kuruluşundan üç yıl sonra da en az üçte ikisinin asıl görevi bu kurumlarda olan öğretmen, uzman öğretici veya usta öğreticiler tarafından okutulması zorunludur.

Kurumların yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde, en az dengi resmî öğretim kurumlarına atanabilmek için gerekli nitelik ve şartları taşıyanlar, resmî dengi bulunmayan kurumların yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde ise yönetmelikle belirtilen nitelik ve şartları taşıyanlar görevlendirilir.

İhtiyaç halinde, resmî okullarda görevli öğretmenlere asıl görevlerini aksatmamak ve aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısını doldurmaları kaydı ve çalıştıkları kurumların izni ile sadece okullarda, aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısının yarısı kadar ücretli ders verilebilir. Öğretmenlerin toplam ders saati sayısı haftada otuz saati geçemez.

Uzman öğretici, usta öğretici ve öğretmenlik yapma nitelik ve şartlarını taşıyan diğer Devlet memurlarına, ilgili birimlerin izniyle haftada on saati geçmemek üzere ücretli ders görevi verilebilir.

Kurumların müdürleri, kurucu/kurucu temsilcisi tarafından; diğer yönetici ve öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticileri ise müdürlerince seçilir ve çalışma izinleri valiliğin iznine sunulur. Valiliğin izni alınmadan müdür ile diğer yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler işe başlatılamaz.

Gerekli şartları taşıyan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler için valilikçe çalışma izni düzenlenir. Çalışma izninin iptali yine valilikçe yapılır (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 8).

Kurumlarda çalışan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler ile kurucu veya kurucu temsilcisi arasında yapılacak iş sözleşmesi, en az bir takvim yılı süreli olmak üzere yönetmelikle belirtilen esaslara göre yazılı olarak yapılır. Mazeretleri nedeniyle kurumdan ayrılan öğretmen ve öğreticilerin yerine alınacak olanlar ile devredilen kurumların yönetici, öğretmen ve öğreticileri ile bir yıldan daha az bir süre için de iş sözleşmesi yapılabilir.

Kurumlardaki ek ders ücreti miktarı, resmî okullar için tespit edilen miktardan az olamaz. Ancak, 8. madde uyarınca resmî okul ve kurumlardan ücretli olarak görevlendirilenlere verilecek ek ders ücreti miktarı, resmî okullar için tespit edilen ek ders ücretinin iki katını geçemez.

Yetki, sorumluluk, ödül, sicil, disiplin ve cezaların uygulanmasına ilişkin diğer esas ve usuller çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, görevleri sırasında suç işlemleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılır (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 9).

İki defa teftiş raporuyla başarısızlığı tespit edilen yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerin çalışma izni, izni veren makam tarafından iptal edilir.

Kurumların teftiş ve denetlenmesi sırasında valilik, lüzum görülen durumlarda kurumun yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerini görevden uzaklaştırabilir. Bu takdirde valilikçe, geçici görevlendirme yapılarak gerekli tedbirler alınır (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 10).

22/07/2005 tarih ve 25883 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Özel, Özel Eğitim Kursları Yönetmeliğinin 6. maddesine göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde (www.meb.gov.tr, 22.10.2009);

a) Müdür,

b) Müdür yardımcısı (Kontenjanı 150 kursiyerden fazla olan kurslarda zorunlu),

c) Gerekli koşullar oluşturulduğunda, genel müdür ve genel müdür yardımcısı,

d) Zihinsel engelliler eğitimi için zorunlu personel;

1) Özel eğitim sınıf öğretmeni,

2) Rehber öğretmen veya psikolog,

3) Okul öncesi öğretmeni / Çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni veya uzmanı,

e) Otistik bireylerin eğitimi için zorunlu personel;

1) Özel eğitim sınıf öğretmeni,

2) Rehber öğretmen veya psikolog,

3) Okul öncesi öğretmeni / Çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni veya uzmanı,

f) İşitme engelli bireylerin eğitimi için zorunlu personel;

1) Özel eğitim sınıf öğretmeni,

2) Rehber öğretmen veya psikolog,

3) Okul öncesi öğretmeni / Çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni veya uzmanı,

g) Bedensel engellilerin eğitimi için zorunlu personel;

1) Özel eğitim sınıf öğretmeni,

2) Rehber öğretmen veya psikolog,

3) Fizyoterapist,

4) Okul öncesi öğretmeni/ Çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni veya uzmanı,

h) Görme engelli bireylerin eğitimi için zorunlu personel;

1) Özel eğitim sınıf öğretmeni,

2) Rehber öğretmen veya psikolog,

3) Okul öncesi öğretmeni/ Çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmeni veya uzmanı,

i) Zorunlu olmayıp isteğe bağlı personel;

1) Branş öğretmenleri (müzik, resim, beden eğitimi, iş ve teknik eğitimi),

2) Uzman ve usta öğretici,

3) Odyolog veya eğitim odyologu,

4) İşitme-konuşma terapisti,

5) Okul öncesi eğitimi öğretmeni,

6) Fizyoterapist görevlendirilir.

Fizyoterapi gerektiren bireylerin kayıtlarını yapabilmeleri için kurslarda fizyoterapist zorunlu personel olarak görevlendirilir (MEB Özel Eğitim Kursları Yönetmeliği, Madde: 6).

1.6.2. Reklam, Denetim, Mali Konular ve Ücretler

1.6.2.1. Reklam ve Denetim

Kurumlar ve bu kurumlarda görevli personel, Bakanlığın denetimi ve gözetimi altındadır.

Eğitim-öğretim ve yönetim bakımından yapılan denetimlerde, kurumun özel yönetmeliği de dikkate alınır.

Kurumlar, ancak amaçlarına uygun tanıtıcı mahiyette reklâm ve ilân verebilirler. Bu kurumlar reklâm ve ilânlarında gerçeğe aykırı beyanlarda bulunamazlar ve televizyonda reklâm ve ilân yapamazlar (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 11).

1.6.2.2. Mali Konular

Kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak, Türk Millî Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkân verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler.

Okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanır (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 12).

1.6.2.3. Öğrenim Ücreti ve Ücretsiz Öğrenim

Öğrenim ücreti ve diğer ücretler, kurumlarca her yıl tespit edilerek ocak ayından itibaren en geç mayıs ayında ilân edilir.

Ücretlerin hangi esaslara göre tespit, tayin, ilân ve tahsil edileceği yönetmelikle belirlenir.

Kurumlar, öğrenim gören öğrenci sayısının yüzde üçünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmakla yükümlüdür. Bakanlıkça bu oran yüzde ona kadar artırılabilir.

Ücretsiz okutulacak öğrencilerin yüzdesi, seçimi ve kurumlara kabul şartlarına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir. Kurumlar ayrıca, öğrenim bursu verebilirler. Öğrenim bursu verilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Bir okula alınabilecek yabancı uyruklu öğrenci sayısı, o okulda okuyan Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenci sayısının yüzde otuzunu aşamaz (5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Madde: 13).

1.7. ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI İLE İLGİLİ MEVZUATLARA GENEL BAKIŞ

Özel Öğretim kurumları genel anlamda 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa tabidir. Bunun yanı sıra kurumlar faaliyetlerini temel olarak Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, MEB Özel Eğitim Okulları Çerçeve

Yönetmeliği, MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ve MEB Özel Eğitim Kursları Yönetmeliğine göre devam ettirirler.

Bu yönetmeliklerden Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, özel öğretim kurumlarının açılış ve işleyişleriyle ilgili usul ve esasları düzenlemektedir. Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği okulların yönetimiyle ilgili konuları düzenlemektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, bu eğitim haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul esasları düzenler.

Özel Eğitim Kursları Yönetmeliği, özel eğitim kurslarındaki eğitim-öğretimi, öğretim programlarını, çalışma sürelerini, başarının değerlendirilmesini ve işleyiş esaslarını düzenler. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde ödemelerle ilgili konularda Milli Eğitim Bakanlığının ilgili yazıları ve Özürlü Bireylere Uygulanacak Destek Eğitim Programları ve Eğitim Giderlerinin Karşılanmasına Dair Yönetmeliğe göre hareket edilmektedir.

Özel öğretim kurumları, genel işleyişlerini yukarıda yazılı kanun ve yönetmeliklere göre sürdürmektedirler. Kanun ve yönetmelikler, geçmiş yıllarda bu kurumların işleyişleri konusunda yetersiz kalmış olup, kurumlar için birçok sıkıntı ortaya çıkarmıştır. Ancak 5580 Özel Öğretim Kurumları Kanununun yürürlüğe girmesiyle bu kurumların hukuki açıdan yapılanmaları ve işleyişleri kolaylaşmıştır.

Özel öğretim kurumları için geçmiş yıllarda büyük sıkıntı oluşturan bazı sorunlar, MEB tarafından günümüzde ortadan kaldırılmıştır.

Kurumu kapatmak isteyen kurucunun en az 6 ay önceden bildirme zorunluluğunun 3 aya indirilmesi kurumlar için yarar sağlamıştır.

Kurum açma ve öğretime başlama izninin birleştirilmesi ile kurumların faaliyete başlaması önündeki engeller azaltılmıştır.

Kurum açmada istenilen mali teminat belgesi ve en az ödenmiş sermaye tespitine ilişkin belgenin kaldırılması da özel eğitim kurumlarına büyük kolaylık sağlamıştır.

Ayrıca valiliğe yapılan başvurudan sonraki 3 aylık bekleme süresi de kaldırılmıştır.

1.8. ÖZEL EĞİTİM GİDERLERİ VE BU GİDERLERİN KARŞILANMASI

09/07/2009 tarih ve 27283 sayılı Resmi Gazetede yer alan MEB Özürlü Bireylere Uygulanacak Destek Eğitim Programları ve Eğitim Giderlerinin Karşılmasına Dair Yönetmeliğin 8. Maddesine göre, Özürlü bireylerin destek eğitimi giderlerinin, her yıl aylık olarak Maliye Bakanlığınca belirlenen tutarının Bakanlıkça karşılanabilmesi için (www.mevzuat.meb.gov.tr, 22.10.2009);

a) (Değişik bend :11.8.2009/27316 RG) Özürlü bireyin sağlık kurulu raporuyla her özür grubu için asgari %20 özürlü olduğunun tespit edilmiş ve özel eğitim değerlendirme kurullarınca da eğitsel değerlendirme ve tanılamalarının yapılarak düzenlenen raporda destek eğitimi almasının önerilmiş olması,

b) Özürlü bireyin kuruma ve Özürlü Birey Modülüne kayıtlı olması,

c) Özürlü bireyin alması gereken destek eğitimi programının, kurumda uygulanmak üzere Bakanlık veya valilik izninin alınmış olması,

ç) Kurumda, destek eğitimi programında yer alan modülleri uygulamak üzere yeterli sayıda ve belirli niteliklere sahip eğitim personelinin görevlendirilmiş olması,

d) Özürlü bireye kurumca, aylık olarak belirlenen tutar karşılığında bir ayda en az sekiz ders saati bireysel ve/veya dört ders saati grup eğitiminin verilmiş olması,

e) (Değişik bend : 11.8.2009/27316 RG) Özürlü bireye verilen bireysel ve/veya grup eğitimi süresinin, özel eğitim değerlendirme kurulunca özürlü bireye önerilen destek eğitim programlarında yer alan modül/modüller için belirlenen toplam ders saati sayısını geçmemesi gerekir.

Yine bu yönetmeliğin 9. Maddesine göre Bakanlıkça kurumlara yapılacak ödemelere esas olmak üzere il/ilçe millî eğitim müdürlüğünce onaylı Özürlü Birey Modülünden alınmış kuruma ait liste çıktısı ile özürlü birey adına düzenlenmiş fatura istenir (www.mevzuat.meb.gov.tr, 22.10.2009).

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin giderleri genel olarak kurumda çalışan eğitici, idari ve yardımcı hizmet personellerine verilen ücretler, özürlü öğrencilerin kuruma taşınmasında kullanılan servis giderleri, özürlü öğrencilerin

eğitiminde kullanılan gerekli tüm araç ve teğizatlar ile elektrik, su ve telefon gibi genel giderlerden oluşur.

Kurumların giderlerini karşılayabilmeleri için, en büyük gelir kaynağı devlet tarafından özürlü öğrenci başına ödenen ücrettir.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞLETME SERMAYESİ YÖNETİMİ

İşletmelerin kısa vadeli performanslarını yansıtmakta olan işletme sermayesi, işletmelerin faaliyetleri sonunda sürekli olarak şekil değiştirmesi, mal ve nakit akımı yaratarak işletmeye canlılık veren ve onun statik konumdan dinamik konuma gelmesini sağlayan sermaye olması nedeniyle çok önemlidir.

2.1. KAVRAM OLARAK İŞLETME SERMAYESİ

İşletme Sermayesi (Çalışma Sermayesi) en kısa tanımıyla işletmenin bir faaliyet dönemi (bir yıl) içerisinde nakde dönüşmesi beklenen dönen varlıklardır.

İşletme sermayesi, işletmelerin kısa dönemli (maksimum bir yıl içinde nakde dönüşmesi beklenen) cari aktif yatırımlarıdır. Diğer bir ifade ile bilançodaki cari varlıklar kalemi içinde yer alan kasa, bankalar, alacaklar, alacak senetleri, stoklar ve peşin ödenmiş giderlerden oluşan dönen varlıklar, işletme sermayesini ifade etmektedir (Firth, 1976:1).

İşletmelerin sahip oldukları, kısa sürede paraya dönüşme özelliği bulunan varlıklar, cari aktifler, dönen varlıklar, çalışma sermayesi, döner sermaye gibi isimler almaktadır. Diğer ifade ile işletmelerin varlıkları arasında yer alan dönen varlıklar, işletme sermayesini ifade etmektedir ve herhangi bir işletmenin vadesi gelmiş borçlarını karşılayabilme kabiliyetinin ölçüsü olduğundan, kısa vadeli borçlarını ödeyebilme gücü olarak da kabul edilmektedir. İşletme sermayesi unsurları bir yıl içinde paraya dönüşebilen ve dönen varlık toplamını oluşturan varlıklardır (Özgülbaş ve Bayram, 2002:1).

Bir diğer tanıma göre işletme sermayesi, stoklar ve ticari alacaklara yapılan yatırımdan ticari borçların çıkarılmasıyla elde edilen sermayedir.

Bir tanıma göre net işletme sermayesi cari aktiflerin cari pasifleri aşan kısmı olup, cari aktiflerin, uzun vadeli borç ve öz sermaye ile finanse edilen tutarını ifade eder. Bu durum net işletme sermayesinin pozitif olduğunu ifade eder.

İşletme sermayesini oluşturan değerler sürekli olarak kendi içerisinde nitelik değiştirdiğinden, bu hesaplar dönen varlıklar ya da işletmenin faaliyetlerini yerine getirmesi için gerekli olan varlıklar olduğu için işletme sermayesi adını almaktadır (www.deu.edu.tr, 19.02.2010).

2.2. İŞLETME SERMAYESİNİN AMACI VE ÖNEMİ

İşletme sermayesi işletmenin tam kapasite ile çalışabilmesi, üretime kesintisiz devam edebilmesi, iş hacmini genişletebilmesi, yükümlülüklerini karşılayamama riskini azaltması, kredi değerliliğini arttırması, olağanüstü durumlarda mali yönden zor durumlara düşmesini önlemesi, faaliyetini kârlı ve verimli bir şekilde yürütebilmesi açılarından büyük önem taşımaktadır (Akgüç, 1994:205).

Kuruluş aşamasını tamamlamış, üretime hazır hale gelmiş bir işletmenin, üretime başlayabilmesi için gereken hammadde, işçilik, enerji, su, nakliye, depolama, sigorta, reklam gibi giderleri karşılaması için para veya krediye ihtiyacı vardır. Üretimin başlatılabilmesi için gereken ve sayılan gider gruplarına bağlanan para ve krediye işletme sermayesi denir (Usta, 1996:126).

İşletme döneminde, işletme faaliyetlerinin aksatılmadan yürütülebilmesi, işletme dönemi giderleri için belirli düzeyde bir sermayenin hazır bulundurulması ile mümkündür. İşletme sermayesi olarak bağlanacak fonlar, işletmenin tüm yaşamı boyunca işletmenin tasfiye anında paraya dönüşecek fonlardır. Bundan dolayı işletme sermayesi çok önemlidir.

İşletme sermayesi yönetiminin önemli olmasını sağlayan nedenler şunlardır (Gönenli, 1985:403-404);

a) İşletmelerde finansal kararlar ve finans konuları uzun zaman almaktadır. Finans yöneticisi zamanının büyük kısmını işletme sermayesine ayırması gerekir.

b) İşletme sermayesi yönetimini likidite yönetimi olarak da düşünmek olanaklıdır. İşletmenin optimum likidite durumunun korunmasının önemi nedeniyle, işletme sermayesi yönetimi kapsamında, işletmenin dönen varlıklarındaki likidite değişikliklerinin izlenmesi mümkün olmaktadır.

c) İşletme sermayesi yönetimini önemli kılan nedenlerden biri de dönen varlıklara yapılan yatırımın toplam yatırımlar içindeki payıdır.

d) Bir işletmenin iş ve satış hacminin genişlemesi ile dönen varlıkların finansman gereksinimi arasında yakın ve dolaysız ilişki mevcuttur. Özellikle iş faaliyetleri mevsimlik hareketlerin etkisi altında olan işletmelerde Net Satış / İşletme Sermayesi oranı dalgalanmaktadır.

e) Bir işletme dönen değerlere yapılacak yatırım tutarını saptarken, kârlılık ve risk etmenlerini dikkate almak ve bu iki etmeni bağdaştırmak zorundadır.

f) Ülkemizde son yıllarda görülen yüksek enflasyonun işletme sermayesi üzerindeki etkileri, işletmelerin işletme sermayesi yönetimine daha fazla önem vermelerini gerektirmektedir.

g) Küçük işletmeler için, işletme sermayesi önem taşımaktadır. Çünkü küçük işletmelerin kredi kuruluşlarından yararlanmaları ve sermaye piyasasına girmeleri zordur. Bundan dolayı küçük işletmeler kullandıkları sabit varlıkları kiralamayı tercih ederler (Aksoy ve Yalçınar, 2008:15).

İşletme sermayesi yönetiminin temel amaçları şu şekilde belirtilmiştir (Aksoy ve Yalçınar, 2008:9);

a) Yatırımlardan sağlanacak getirilerin firmanın sermaye unsurlarının maliyetinden büyük ya da ona eşit olabilmesi için, dönen varlıkları firma değerinin artırılmasına yönelik katkıları çoğaltmak için yönetmek,

b) Dönen varlıkların finansmanında kullanılan sermayenin maliyetini minimize etmek,

c) Firmanın vadesi gelmiş yükümlülüklerini karşılayabilmesi için, dönen varlıkların borçlarla sağlanan fonları ödemeye yeterli olması açısından fon akışlarını kontrol etmektir.

2.3. İŞLETME SERMAYESİNİN ÖZELLİKLERİ

İşletme sermayesi özellikleri şöyle sıralanabilir; kısa vadeli dirler, birbirleriyle sürekli etkileşim ve dönüşüm içerisindedirler ve birlikte meydana gelmeyen faaliyetlere bağlıdır (Kiracı, 2000:18).

2.3.1. İşletme Sermayesi Unsurlarının Kısa Vadeli Olması

İşletme sermayesi unsurları olarak kabul edilen varlıkların bir yıl içerisinde paraya dönüşmesi beklenir. Nakit ile başlayan dönüşüm tekrar nakit ile bitmektedir. Nakit hammaddeye, hammadde işlenerek mamule, mamuller satılması ile alacaklara, alacaklar da tahsil edilerek tekrar nakde dönmektedir. Belirtilen bu dönüşüm yılda çeşitli defalar olabileceği gibi en geç bir yılda gerçekleşebilmektedir.

İşletme türü ne olursa olsun bu dönüşüm bir yılda mutlaka gerçekleşmektedir. Bazı işletmelerde dönüşümün bir günde dahi gerçekleştiği görülmektedir (Aksoy ve Yalçın, 2008:16).

2.3.2. İşletme Sermayesi Unsurlarının Birbirleriyle Sürekli Etkileşim ve Dönüşüm Halinde Olma Özelliği

İşletme sermayesi unsurlarının kısa vadeli olmaları nedeniyle bu unsurlar birbirleri ile sürekli etkileşim ve kendi içerisinde dönüşüm halinde olmaktadır.

İşletme, kasasındaki mevcut para ile üretim için gerekli hammaddeyi sipariş verir. Bunun sonucunda, hammadde işletmenin eline geçerken, satıcılara da borçlanılmış olmaktadır. İşletmenin eline geçen hammadde stoklarda bir artışa neden olur. İşletme gerekli görüldüğü takdirde ihtiyacı olan ilave stokları ticari kredi ile satın alabilir, böylece krediler artar. Bu hammaddeyi mamule çevirmek için işçilik gerekmektedir, burada da işçilere borçlar oluşmaktadır. Bunlar için nakit kullanılır. Üretim sonucunda mamul elde edilir. Mamul stokları kredili olarak satıldığında alacaklar oluşur. Müşterilerden yapılan tahsilâtlar ise işletmenin kasa ve banka bakiyelerini oluşturur. Buradan sağlanan fonlar ile alınan krediler geri ödenir. Bu şekilde nakit-stoklar-alacaklar-nakit olarak adlandırdığımız dönüşümü belirtmek için “döner sermaye” kavramı da kullanılmaktadır (Kiracı, 2000: 19).

İşletme sermayesini oluşturan unsurlar arasındaki karşılıklı ilişki, işletme sermayesi unsurlarının birbirini etkilemesine neden olduğundan, birinin etkin kullanımı diğerinin de etkin kullanılması yönünden yöneticiyi etkileyecektir. Bu nedenle de işletme sermayesi unsurlarının hatta firmayı oluşturan tüm varlıkların bir bütün olarak dönüşülmesi kaçınılmaz olmaktadır (Horne, 1978:4).

2.3.3. İşletme Sermayesi Değişimlerinin Ani Olmayan ve Birlikte Meydana Gelmeyen Faaliyetlere Bağlı Olma Özelliği

Bir firma üretim-satış-tahsilât gibi üç temel fonksiyonu yerine getirmektedir. Bu üç temel faaliyet aynı anda yerine getirilmiş olsa işletme sermayesi yönetiminin önemi olmayacaktır. Firma, üretmiş olduğu mamullerini hemen satma imkânına sahip olduğundan stok bulundurma zorunluluğu olmayacağından stok yönetimi ortadan kalkacaktır. Nitekim hizmet stoku mümkün olmadığından, hizmet işletmelerinde işletme sermayesi yönetimi stok unsuru dışındaki unsurlardan oluşmaktadır

Aynı şekilde satışlarını peşin olarak yürütme politikasını benimsemiş bir firmadan, müşteriler satın aldıkları malların bedellerini hemen ödeyeceklerinden alacak olarak bir unsura sahip olunmasına gerek kalmayacaktır. Dolayısıyla alacakların yönetimi gibi bir faaliyete de ihtiyaç duyulmayacaktır. İşletme sermayesi unsurlarında değişimler birlikte meydana gelmediği gibi, önceden planlanmış biçimde gerçekleştiklerinden ani olmayan faaliyetlerin sonucunda görülmektedir (Aksoy ve Yalçiner, 2008:19).

2.4. İŞLETME SERMAYESİ UNSURLARI

İşletme sermayesi unsurları esas itibariyle nakit, alacak ve stoklardan oluşur.

Stoklar işletme sermayesinin bir parçası olduğuna göre, bunların devri sermayenin devri anlamına gelmektedir. İşletmelerde sermaye, para-mal-para şeklinde dolaşmaktadır. Her devirde sermayenin ilk paradan daha fazla bir para haline gelmesi beklenmektedir. Artan devir hızı işletmenin cari değerlerini arttırmakta, başka bir deyişle mal stoklarına yapılan sermaye yatırımı azalmaktadır (Bekçioğlu, 1983:200).

Önemli bir dönen varlık, ticari alacaklardır. Bir şirket başka bir şirkete mal sattığında genellikle ödemenin hemen yapılacağını beklemez. Bu ödenmeyen faturalar,

yani ticari kredi, ticari alacakların önemli bir kısmını oluşturur. Şirketler nihai tüketicilere de bazı malları kredili satarlar. Bu tüketici kredisi de ticari alacakların geri kalan kısmını oluşturur.

Diğer bir unsur da nakittir. Şirketler nakit yönetiminde birçok sorunla karşılaşır. Elde büyük tutarlarda nakit tutmak her zaman avantajlıdır; nakdin tükenme riskini düşürür ve kısa vadede daha fazla borçlanma gereğini azaltır. Öte yandan parayı faiz kazancı getirecek bir yere yatırmak yerine elde atıl nakit olarak tutmanın bir maliyeti vardır (Brealey v.d., 2007:521).

Bu üç unsurla birlikte işletme sermayesinin varlık ve kaynak unsurlarını da ayrıntılı olarak incelemek yararlı olacaktır.

İşletme sermayesi varlık unsurları; hazır değerler, menkul kıymetler, ticari alacaklar, diğer alacaklar, stoklar ve diğer dönen varlıklardır (Aksoy ve Yalçiner, 2008:228).

İşletme sermayesi kaynak unsurları ise; mali borçlar, ticari borçlar, diğer borçlar, alınan avanslar, yıllara yaygın inşaat ve onarım hak edişleri, ödenecek vergi ve diğer yükümlülükler, borç ve gider karşılıkları, gelecek aylara ait gelirler ve gider tahakkukları, diğer kısa vadeli yabancı kaynaklardır (Aksoy ve Yalçiner, 2008:241).

2.5. İŞLETME SERMAYESİ ÇEŞİTLERİ

İşletme sermayesinin belirtilmesi konusunda da birbirinden farklı tanımlar kullanılmaktadır. Tanımlar aynı işletme sermayesini belirtmekten daha çok, farklı özellikleri taşıyan işletme sermayesini açıklamak için yapılmaktadır. İşletme sermayesi çeşitleri beş başlıkta incelenmektedir. Bunlar; brüt işletme sermayesi, net işletme sermayesi, sürekli işletme sermayesi, değişken işletme sermayesi ve olağan üstü işletme sermayedir.

2.5.1. Brüt İşletme Sermayesi

Brüt işletme sermayesi, işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için dönen varlıklara bağlanacak fonları ifade eder. Başka bir ifade ile faaliyetleri aksamadan sürdürülebilmesi için elde bulundurulacak nakit mevcudu, ilk madde, yardımcı madde,

işletme malzemesi, stoklar ve mamul stoklar mevcutlarının ve alacak mevcudu ile diğer peşin ödemelerin toplamından oluşur (Akdoğan, 1987:302).

Brüt işletme sermayesi kavramı, cari varlıkların yönetimine ilişkin konuların sınırını belirleme açısından çok önemlidir.

2.5.2. Net İşletme Sermayesi

Net işletme sermayesi, işletmenin dönen varlıklarından kısa vadeli borçları çıkarılarak bulunur. Kısa vadeli borçlar işletmenin bir yıl içerisinde ödemeyi planladığı yükümlülüklerdir (Gallagher ve Andrew, 1997:411). Diğer bir ifade ile net işletme sermayesi, cari varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmemiş bölümüdür. Net işletme sermayesi, sürekli sermayeden duran varlıkların çıkarılmasıyla da hesaplanabilir. Bu yönü ile net işletme sermayesinin uzun vadeli kaynaklarla finanse edilen kısmını göstermektedir (Güvemli, 1973:17).

Net işletme sermayesi iki bölüme ayrılmaktadır. Bu bölümler temel net işletme sermayesi ve geçici net işletme sermayesidir.

Temel net işletme sermayesi, işletme faaliyetleri için dönen varlıkların gerekli seviyeleriyle, kısa süreli borçların uygun kabul edilebilecek seviyeleri arasındaki farktan oluşmaktadır. Bu tür işletme sermayesi iş hacminde azalma olmadığı, çalışma şartları değişmediği sürece seviyesini korumaktadır.

Geçici net işletme sermayesi, dönen varlık ve kısa vadeli borçların işletme için uygun ve gerekli olmayan seviyeleri ile uzun vadeli aktif ve pasif unsurların bir yıl içinde işlem görecekle varlıklara dönüşen kısımlarından oluşmaktadır (Güvemli, 1973:20).

2.5.3. Sürekli (Devamlı) İşletme Sermayesi

İşletme sermayesini oluşturan dönen varlıklar sürekli bir dönüşüm içerisinde olduklarından bazen azalır bazen de artabilmektedirler. İşletmede hareket halinde olmalarına rağmen, günlük faaliyetlerin yerine getirilebilmesi için, her zaman belli miktarda dönen varlığın elde bulundurulması gerekir. İşletmenin yıl içinde faaliyetlerini

yürütöbilmesi için sabit ve devamlı olarak elde bulundurması gereken işletme sermayesi miktarına sürekli işletme sermayesi adı verilir (Nalçacı, 1986:3).

Diğer bir deyişle sürekli işletme sermayesi, işletme faaliyetlerinin en düşük düzeylerde bulunduğu zamanlarda bile faaliyetlerin aksamadan yürütölmesine imkân tanıyan minimum cari aktifler toplamıdır.

2.5.4. Değişken İşletme Sermayesi

Mevsimlik ve dönemsel dalgalanmalara bağılı olarak, işletmeler için sürekli işletme sermayesinden farklı olarak bir işletme sermayesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Mevsimlik dalgalanmaların etkisi ile ortaya çıkan bu işletme sermayesi çeşidine değişken işletme sermayesi denilmektedir. Geçici olarak veya aralıklarla ihtiyaç duyulan değişken işletme sermayesi, işletmelerin sabit işletme sermayelerine ek olarak bulundurmaları gereken işletme sermayesini ifade etmektedir. Değişken işletme sermayesi mevsimlik ve devresel işletme sermayesi olarak ikiye ayrılmaktadır (Erdoğan, 1990:72).

2.5.4.1. Mevsimlik İşletme Sermayesi

Dalgalandan işletme sermayesi olarak da belirtilen mevsimlik işletme sermayesi, iş hacmi ve faaliyetleri mevsimlik ve periyodik olarak değişen firmalarda söz konusu olmaktadır. Mevsimlik işletme sermayesi, iş hacminin arttığı mevsimlerde talepleri karşılamak için ihtiyaç duyulan devamlı işletme sermayesi ötesindeki ek işletme sermayesidir (Aksoy ve Yalçınar, 2008:22).

2.5.4.2. Devresel İşletme Sermayesi

İşletmeler, faaliyetlerinde ortaya çıkan dönemsel dalgalanmalar sonucu işletme sermayesi ihtiyaçlarını artırabilirler. Bununla beraber, başarılı geçen bir dönem sonunda iş hacmi genişletilmek istenirse, sürekli işletme sermayesine ek olarak bir işletme sermayesi ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Ortaya çıkan bu miktara devresel işletme sermayesi adı verilmektedir (Erdoğan, 1990:72).

2.5.5. Olağanüstü İşletme Sermayesi

Tüm firmalar, çeşitli beklenmeyen olayların etkileri altındadır. Grevler, yangınlar, sel baskınları, deprem, harp gibi olağanüstü durumlarla karşılaşılması halinde ortaya çıkabilecek güçlükleri giderebilmek amacıyla işletme sermayesine ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu durumlarda ortaya çıkan işletme sermayesi, olağanüstü işletme sermayesi olarak kabul edilir.

Olağanüstü durumlar genellikle faaliyetleri aksatmakta, etkinliğin azalmasına neden olduğundan olağanüstü işletme sermayesi gerektirmektedir. Bazen de olağanüstü durumlar faaliyetlerin daralmasına neden olarak kullanılmayan varlıkları ortaya çıkarmakta atıl işletme sermayesi yaratabilmektedir (Aksoy ve Yalçiner, 2008:24).

2.6. İŞLETME SERMAYESİ YETERLİLİK ANALİZİ

İşletme sermayesi miktarı, işletmelerin dinamik yapısı ve çeşitli faktörlerdeki değişimlere bağlı olarak değişkenlik gösterir. Bu sebeple, belli bir dönem için yeterli olan işletme sermayesi bir süre sonra yetersiz ya da fazla duruma gelebilir. Bu bölümde işletme sermayesinin yeterlilik durumlarında işletmenin karşılaşacağı durumlar ele alınacaktır.

2.6.1. İşletme Sermayesinin Yeterli Olması

İşletme sermayesinin yeterliliği kural olarak işletmenin cari oranı ile ölçülür. İşletmenin kısa vadeli yükümlülüklerini karşılamakta kullanabileceği iktisadi değerlerin kısa vadeli borçlara bölünmesi ile hesaplanan cari oran, işletmenin mali gücünü gösteren bir endeks olarak özellikle işletmeye kredi verenler tarafından yaygın bir şekilde kullanılır.

Bir firmanın işletme sermayesi yönetimi iki sebepten dolayı çok önemlidir. Birincisi, firma yatırımlarının yarısından fazlasını, çoğu zaman cari aktiflerin oluşturması işletme sermayesinin etkin yönetimini gerekli kılmaktadır. İkincisi, yeterli düzeyde likit işletme sermayesinin günlük değişikliklere karşı firmanın başarılı, stratejik yönetimine imkân tanınmasıdır (Pinches, 1984:728).

İşletme sermayesi, işletmenin faaliyetlerini herhangi bir finansal sıkıntıya düşmeden en ekonomik şekilde yürütebilmesine ve finansal bir kriz tehlikesine maruz kalmadan ani ihtiyaçları karşılayabilmesine yetecek tutarda olmalıdır (Kennedy ve Mullen, 1967:323).

İşletme sermayesinin yeterli olması işletmeye aşağıda belirtilen yararları sağlayacaktır (Aksoy ve Yalçınır, 2008:165).

- a) Faaliyetlerin ekonomik bir biçimde yürütülmesi,
- b) İşletmenin kapasite kullanım derecesini arttırıp, tam kapasiteye ulaşması,
- c) Kısa vadeli yabancı kaynakların zamanında ödenmesini kolaylaştırarak kredi değerliliğinin artması,
- d) Döner varlıklardaki ani değer kayıplarının olumsuz etkilerinden firmayı koruması,
- e) Üretim araçlarının zamanında ve elverişli şartlarda temin edilmesini sağlayarak firmanın kârlılığını arttırması,
- f) Beklenmeyen olağanüstü olaylar sonucunda maruz kalınacak zor durumların kolaylıkla atlatılmasına yardımcı olması,
- g) Alıcılara tanınan vadenin uzatılması yolu ile rekabette üstünlük sağlayarak satışları ve kârlılığını arttırması,
- h) Elde edilen kârların daha rahat bir biçimde ortaklara dağıtılmasını kolaylaştırarak temettü politikasının yönlendirilmesine yardımcı olması ve
- i) İşletmenin likiditesini dengeleyip, riski makul seviyelere getirerek kârlılığın mümkün olduğunca arttırılmasını, diğer bir ifade ile likidite, risk ve kârlılık üçgeninin dengelenmesini sağlamasıdır.

2.6.2. İşletme Sermayesinin Yetersiz Olması

İşletme sermayesi yetersizliği, eldeki hammadde ve iş gücünden mevcut zamanın bir kısmı için faydalanılmadığını gösterir. Bu durum ise işletmede üretim faaliyetlerinin maliyetlerini artırarak, işletmenin işletme sermayesi eksikliği problemini en üst seviyeye çıkarır (Batty, 1979:11).

İşletme sermayesi yetersizliğinin belirtileri şunlardır (Aksoy ve Yalçiner, 2008:162);

- a) Net işletme sermayesinin negatif olması,
- b) Borçların zamanında ödenmesinde güçlükler olması,
- c) Stokların müşteri taleplerini karşılamaya yetmemesi,
- d) İşletmenin müşterilere kredili satışlarda uygun vade yapma imkânının daralması,
- e) İmalat araçlarının zamanında ve elverişli koşullarda temin edilememesi,
- f) İşletme mamullerine talebin artmasında, iş hacmini geliştirici araçların sağlanamaması ve stokların gerektiği gibi takviye edilememesi,
- g) Çevre şartlarındaki değişmelere ve dış gelişmelere işletmenin ayak uyduramaması,

İşletme sermayesinin yeterli seviyenin altına inmesinde temel neden yönetim hatası olmakla birlikte işletme sermayesi seviyesini etkileyen çeşitli faktörlerdeki beklenmeyen ani değişmeler de yetersizliğe yol açmaktadır.

İşletme sermayesinin yetersiz olmasına yol açan nedenler aşağıda belirtilmektedir (Aksoy ve Yalçiner, 2008:162).

- a) İşletme faaliyetlerinin çeşitli nedenlerle zararlı sonuçlanması halinde işletme sermayesi azalabilir.

b) İşletmede meydana gelen olağandışı olayların neden olduğu büyük harcamalar, işletme sermayesinin azalmasına neden olabilmektedir.

c) Yanlış bir temettü politikasının uygulanması da işletme sermayesinin azalmasına neden olmaktadır. Kâr dağıtımı için firmanın finansal yapısı uygun olmamasına rağmen çeşitli amaçlar için kârın dağıtılıp, firma dışına çıkarılması firmanın işletme sermayesini azaltmaktadır.

d) Maddi duran varlık alınması halinde işletme sermayesi azalabilecektir.

e) Firmanın sahip olduğu satılabilir senetlerin ve stokların düşük bedellerle satılarak fon kaybı yaratması işletme sermayesini azaltır.

f) Fiyatların artması sonucunda, işletmelerin en az eski seviyesinde stok bulundurmak ve müşterilerini finanse etmek istemesi karşısında işletme sermayesi yetersiz kalabilir.

g) Firmanın işletme sermayesi unsurları arasında yer alan alacaklar tutarının vadesinde tahsil edilememesi, çürük ve tahsili imkânsız alacakların çoğalması işletme sermayesi tutarını azaltmaktadır.

h) Çeşitli nedenlerle firmanın küçülme politikasını uygulayarak, sermayesini azaltmak, uzun vadeli borçların ödenilmesi gibi olaylar da işletme sermayesinin azalmasına yol açar.

İşletme sermayesi yetersizliğini gidermek için alınacak tedbirler aşağıda belirtilmiştir (www.aofmerkez.com, 12.03.2010).

a) Uzun süreli kaynak sağlamak,

b) Yeni krediler bulmak,

c) Satış fiyatlarını yeniden ayarlamak,

d) Alacak ve stok devir hızını arttırmak,

e) Üretim kapasitesini etkilemeyecek biçimde duran varlıkları azaltmak,

- f) Kısa vadeli borçları konsolide etmek (ertelenmesi),
- g) Ödenmiş sermayeyi arttırmak.

2.6.3. İşletme Sermayesinin Gerekenden Fazla Olması

Firmaların tam güvenli çalışmayı istemeleri nedeniyle, bilançolarında gerekenden fazla işletme sermayesi görmek mümkündür. Bununla beraber işletmenin elinde atıl fon bulunduğu için kâr azalacaktır. İşletme sermayesinin gerekenden fazla olmasının olumsuz sonuçları şunlardır (Bektöre, 1970: 14-15);

a) İşletmelerin kârlılık derecesini düşürmektedir. Çünkü fazla fon bulundurmanın bir maliyeti vardır.

b) Yönetimin finansal konularda kayıtsızlığını arttırır, bu durum yönetimin verimini düşürmektedir.

c) İşletmede gereksiz harcamalar ve alımlara yol açar.

d) İşletmeleri büyümeye ve daha fazla kâr payı dağıtmaya yönlendirdiği için, işletmenin geleceği açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir.

e) Atıl fonların ortaya çıkması işletmeyi spekülâtif amaçlara yönlendirerek normal faaliyetlerden uzaklaşmasını sağlar (Erdoğan, 1975:89).

İşletme sermayesinin normal seviyeden fazla olduğunu gösteren belirtiler (Aksoy ve Yalçiner, 2008:164);

- a) Dönen varlıkların gereğinden fazla olması,
- b) Kısa vadeli borçların çok düşük olması ya da hiç olmaması,
- c) Stokların ihtiyaç duyulandan fazla olması,
- d) İşletmede paraya dönüştürülebilen varlıklara yatırımın artması,
- e) Müşterilere tanınan kredilerin artması ve vadelerin uzamasıdır.

İşletme Sermayesinin gerektiğinden fazla olmasının nedenlerinden bir kısmı aşağıda belirtilmektedir (Aksoy ve Yalçın, 2008:164);

a) İşletmenin fon gereksinimini karşılamak için ihtiyaç duyulandan daha fazla tahvil ve hisse senedi ihraç etmesi,

b) Maddi sabit kıymetlerin satılmasına rağmen, yenilerinin alınmaması,

c) Kârların ihtiyaç olmamasına rağmen firmada bırakılarak gereksiz fonlar olarak tutulması.

2.7. İŞLETME SERMAYESİ FİNANSMANI VE POLİTİKALARI

İşletme sermayesi yönetiminde, dönen varlık yatırım tutarı belirlendikten sonra bunların finansmanında kullanılacak kısa ve uzun vadeli kaynak bileşiminin ne olacağına karar verilmelidir. Dönen varlıkların finansmanında ilke olarak borç kullanılır. Borçlar vadelerine göre kısa ve uzun vadeli olmak üzere ikiye ayrılır. İşletme sermayesi finansmanında daha çok kısa vadeli borç kaynakları üzerinde durulur (Dağlı, 2004:183).

İşletme sermayesinin finanse edilmesi, işletmelerin finans politikasının bir parçası olarak nitelendirilir ve uzun vadeli finanslama politikası ile iç içedir. İşletme sermayesi finanslama politikası belirlenirken işletme değerinin artırılması düşünülmekte; doğal olarak da finanslama politikasında yapılacak değişikliklerin işletmenin değerini artırması beklenmektedir (Erdoğan, 2008:141).

2.7.1. İşletme Sermayesi Finansman Kaynakları

İşletme sermayesi finansman kaynakları işletme içi ve işletme dışı finansman kaynaklarıdır.

2.7.1.1. İşletme Sermayesinin İç Kaynaklar İle Finansmanı

İşletme sermayesi ihtiyacının karşılanabileceği işletme içi finansman kaynakları, şu şekilde sınıflandırılabilir.

2.7.1.1.1. İşletme Sermayesinin Kârlarla Finansmanı

Belirli bir dönemde elde edilen kâr düzeyi işletmelerde, işletme sermayesi finansmanı ihtiyacının giderilmesinde en önemli kaynaktır. İşletmenin dönem kârlarının işletme sermayesi finansmanında kullanılması işletmenin kâr dağıtım politikası ile yakından ilgilidir. Özellikle enflasyonist piyasa koşulları içerisinde faaliyetlerini devam ettirmek durumu ile karşı karşıya bulunan işletmelerde, dönem sonunda hesaplanan kârlar muhasebe sisteminde tarihi maliyet esasının kullanılması durumunda gerçekçi olamaz. Bu durum işletmenin kâr dağıtım politikasının bir sonucu olarak gerçekçi olmayan işletme kârı üzerinden hissedarlara kâr dağıtımının gerçekleştirilmesi işletme sermayesinin yok olmasına sebep olacaktır (Büker,1988:221)

Ortaya çıkan bu olumsuz etkinin ortadan kaldırılması amacıyla, işletmede dönem kârının alıkonulması durumunda ise işletmenin kârları işletme sermayesinin finansmanını sağlayacağı gibi, işletmenin kredi temin etme imkânını artırır ve yeni bir yatırıma gidilmesi durumunda, bu yatırımın öz kaynaklarla finanse edilmesine imkân verir (Çabuk, 1993:150)

Oto finansman olarak da adlandırılan bu finansman yöntemi, diğer finansman türlerine göre daha ucuz bir sermaye olduğu gibi iş hacminin yüksekliği, işletmelerin büyümesini kolaylaştırması, yatırımların finansmanında doğrudan kullanılabilmesi bakımından önem taşıyan bir kaynaktır.

2.7.1.1.2. İşletme Sermayesinin Amortismanlarla Finansmanı

Amortisman, satın alınan varlığın maliyetinin ekonomik ömrü içinde giderleştirilmesidir.

Amortismanlar, tahakkuk esasından hareket edilecek olursa işletme açısından kaydi olarak gider yazılan bir kalemdir. Diğer bir ifade ile amortisman, nakit çıkışına neden olmayan (nakit çıkışı gerektirmeyen) bir giderdir. Bu da işletmede amortisman tutarı kadar bir nakit tasarrufuna neden olur.

İşletmenin ürettiği mamule ilişkin satış fiyatı, amortismanları da içeren maliyetler artı kârdır. Mallar satıldığında, satış bedeli ile birlikte maliyet unsurları dolayısıyla amortisman karşılıkları da nakit para olarak hemen kasaya dönmüş olacak ya da

alacaklara bağlanarak vadesinde tahsil edilerek kasaya para olarak girecektir. Böylelikle işletme sermayesinin bir kısmı bu yolla finanse edilecektir (Kiracı, 2000: 39).

2.7.1.1.3. İşletme Sermayesinin Nakit Akımının Hızlandırılmasıyla Finansmanı

Nakit akımı ne kadar hızlı olursa işletme o kadar çok fon yaratmış görünür. Nakit akımının kısa ya da uzun süreli olması da işletme sermayesini etkilemektedir. Nakit akımlarının hızlandırılması kaynaklardan tasarruf yoluyla işletmede kârlılığın artmasına olumlu katkı da sağlayacaktır. Nakit ile başlayan ve nakit ile sona eren süreç ne kadar kısa olursa, ihtiyaç duyulan sermaye miktarı da o kadar az olacaktır (Aksoy ve Yalçiner, 2008:37).

2.7.1.2. İşletme Sermayesinin Dış Kaynaklar İle Finansmanı

İşletmeler, sadece ortakların koyduğu sermaye ve dağıtılmayan kârlardan oluşan öz kaynaklarla hızlı bir büyümeyi genellikle başaramazlar. Bundan dolayı işletmeler, çeşitli finans kurumlarından borçlanma ya da tahvil çıkarma yolu ile işletme dışı tasarruf kaynaklarına başvurmak zorunda kalırlar (Tecer, 1980:13).

Firmaların, işletme dışındaki kişi ya da kurumlardan, faiz karşılığında belli bir süre kullanıp geri ödenmek üzere aldıkları fonlar işletme dışı kaynaklardır. İşletme dışı finansman kaynakları, kısa vadeli finansman kaynakları ve uzun vadeli finansman kaynaklarından oluşur.

2.7.2. İşletme Sermayesi Finansman Politikaları

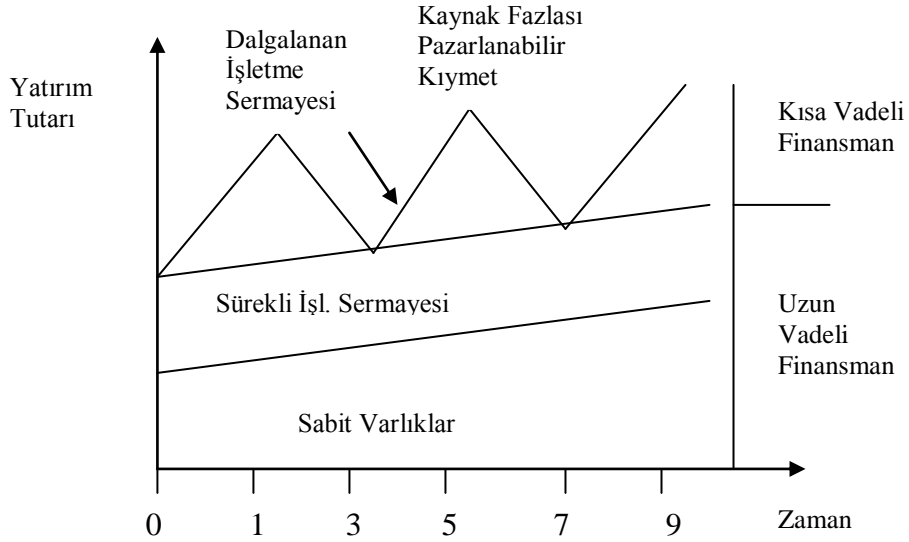
İşletme sermayesinin bir kısmının değişken olması işletmeleri, işletme sermayesi finansmanında bazı finansman politikaları ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu finansman politikalarının temel amacı işletmenin firma değerini arttırmaktır. İşletme sermayesi finansman politikaları 3 grupta incelenebilmektedir. Bunlar dengeli, ihtiyatlı ve atak finansman politikalarıdır.

2.7.2.1. Dengeli Finansman Politikası

Dengeli finansman politikası daha çok işletme sermayesi ihtiyacı mevsimlik dalgalanmalar gösteren işletmelerin başvurduğu bir politikadır.

Dengeli finansman politikasında işletmenin sabit aktifleri ve işletme sermayesinin sabit kısmı uzun vadeli finansal kaynaklar ile finanse edilirken, işletme sermayesinin değişken kısmı ise kısa vadeli finansal kaynaklarla finanse edilir.

Kaynakların sağlandığı süre ile kullanıldığı varlıkların paraya çevrilme zamanlarının uyumlu olması kuralı bu politikada yerine getirilmektedir (Aksoy ve Yalçınar, 2008:53). Dengeli finansman politikası şekil 1’de gösterilmiştir.

Kaynak: (Aksoy ve Yalçınar, 2008:53)

Şekil: 1. Dengeli Finansman Politikası

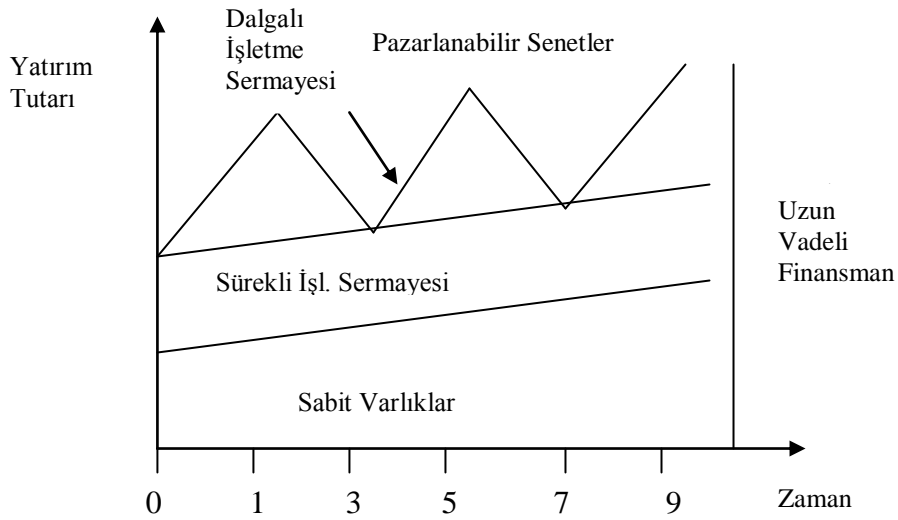
2.7.2.2. İhtiyatlı Finansman Politikası

Diğer politikalara oranla riski çok daha az olan bu yöntemde, sürekli olarak bir ihtiyat payı bulundurulur. İşletme bir süre kısa vadeli borç bulamasa da durumunu idare

edebilir. Bu yaklaşımın riskinin az olmasına karşın uzun vadeli fonların maliyetinin yüksek olmasından dolayı kârlılığı genel olarak daha düşüktür.

Bu finansman politikası işletmenin kârlılığını en düşük seviyeye indirdiğinden işletmenin kârlılık amacına ters düşmektedir.

İhtiyatlı finansman politikası genel olarak işletmenin sahip olduğu tüm varlıkların uzun vadeli kaynaklarla finanse edilmesidir. Amaç riski en düşük düzeyde tutmaktır. Ancak uzun süreli kaynakların maliyeti yüksek olduğu için kârlılıkta çok düşüktür (www.edubilim.com, 27.05.2010). İhtiyatlı finansman politikası şekil 2’de gösterilmiştir.

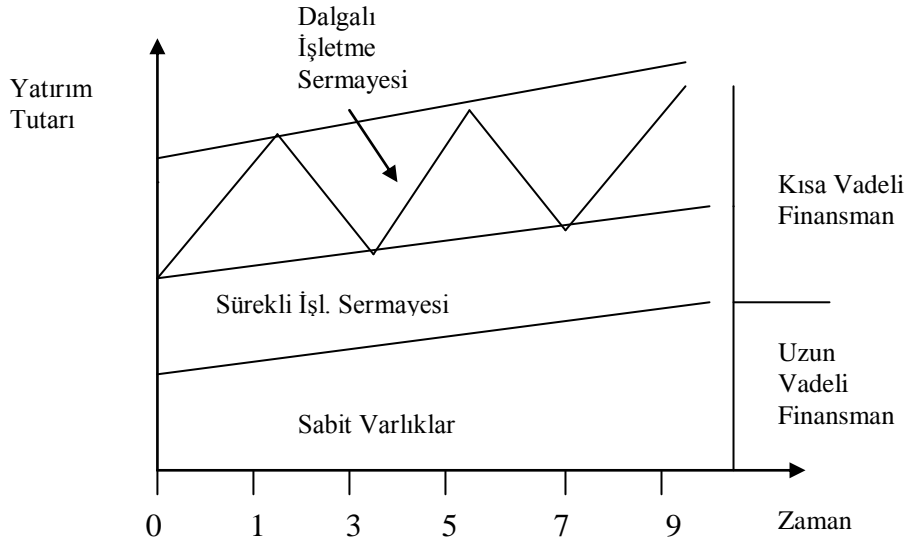
Kaynak: (Aksoy ve Yalçınar, 2008:56)

Şekil: 2. İhtiyatlı Finansman Politikası

2.7.2.3. Atak Finansman Politikası

Atak finansman politikasında, kısa vadeli borçlar ne kadar fazlaysa politika da o ölçüde ataktır. Aktifler sabit kabul edilip sadece pasifler üzerinde durulduğunda işletme sermayesi finansman politikası, firmanın kısa vadeli borçlarını, nakde dönüşme süresini, faiz giderlerini, risk ve beklenen getirisini etkiler. Bu politika firmanın kısa vadeli

borçlara olan bağımlılığını arttırır. İşletme sermayesi finansmanında ticari borçlar ve kısa vadeli krediler yoğun olarak kullanılır. Ticari borç ödemelerini geciktirme süresi uzar ve nakde dönüşme süresi kısalmır. Atak finansman politikasını izleyen firmalarda faiz giderleri nispeten daha düşüktür. Nakde dönüşme süresi kısalmır, faiz gideri azaldığı için beklenen getiri oranı bu finansman politikasına sahip firmalarda artmaktadır (Dağlı, 2004:186). Atak finansman politikası şekil 3’de gösterilmiştir.

Kaynak: (Aksoy ve Yalçiner, 2008:57)

Şekil: 3. Atak Finansman Politikası

2.8. İŞLETME SERMAYESİ FİNANSMANINDA KAYNAK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Çeşitli kaynaklar arasında seçim yapmada ve uygun bileşimin elde edilmesinde göz önünde tutulacak ilkeler; uygunluk, risk, finansal kaldıraçtan yararlanma, maliyet, esneklik, kontrol ve zamanlama gibi başlıklar altında toplanabilmektedir.

2.8.1. Uygunluk

Fonların sağladığı kaynakların özelliği ile yatırıldığı varlıkların uyum içinde olmasıdır. Kısa vadeli kaynaklarla sabit varlıkların finanse edilmesi halinde uyum

sağlanmamış olacaktır. Sabit varlıklar bir yıldan daha uzun sürede paraya dönüşebileceğinden, sabit varlıkların paraya dönüşmesinden önce kısa vadeli borçları ödemek gerekecektir. Firma bu durumda ya yeniden kaynak bulacak ya da likidite sıkıntısının sonuçlarına katlanacaktır.

Yatırılan kaynaklardan fon sağlama geciktiğinde fonların ödenmesinde güçlükler doğacak kaynak kullanımında uygunluk sağlanamamış olacaktır (Aksoy ve Yalçınar, 2008:62)

2.8.2. Risk

Finansal bünyede borca yer verme, kârlılığı arttırdığı gibi borçlar içerisinde kısa vadeli olanların oranının artması finansal kaldıraçın etkisini daha da arttıracaktır. Ancak bu tür finanslama, finansal riskin artması nedeniyle firmanın iflasına dahi neden olabilir. Özellikle satışları istikrarsızlık gösteren, faaliyetleri büyük ölçüde dalgalanan firmaların riskleri artacaktır. Bu tür firmalar finansal riskini dengelemek için öz kaynaklara dayalı finanslamaya ağırlık vermelidir (Aksoy ve Yalçınar, 2008:62).

2.8.3. Maliyet

Faiz oranlarının vade yapısı dikkate alındığında, uzun vadeli faiz oranlarının genellikle kısa vadeli faiz oranlarından daha yüksek olduğu izlenimi doğmaktadır. Diğer yandan, uzun vadeli borçlarda esneklik daha düşük olduğu için kısa vadeli faiz oranları uzun vadeli faiz oranlarına eşit veya daha yüksek bile olsa uzun vadeli borçlanmanın efektif maliyeti daha yüksektir.

Uzun vadeli borçlanma söz konusu olduğunda, durgun ekonomik konjonktör ve mevsimlerde firma ihtiyaç duymadığı finansman kaynakları için de faiz ödemek zorunda kalır. Kısa vadeli borçlanma da ise tersine firma borcunu ödeyerek ihtiyaç duymadığı kaynaklar için faiz ödemek zorunda kalmaz. Özetle, kısa vadeli borçların maliyeti genellikle uzun vadeli borçların maliyetinden daha düşük olmaktadır. Sonuç olarak firmalar finansman kaynağı seçiminde maliyet etmenini de dikkate almalıdırlar (Dağlı, 2004:184).

2.8.4. Finansal Kaldıraçtan Yararlanma

Firma, bünyesinde borca yer vermek suretiyle kârlılığını arttırabilir. Kullandığı borca karşılık katlandığı maliyetin üzerinde kazanç sağlayan firmalar finansal kaldıraçtan yararlanmaktadır. Finansal kaldıraç, bir işletmenin sermaye yapısında borçlanmaya daha fazla ağırlık vererek öz sermaye kârlılığını arttırmasıdır. Ancak aşırı borçlanma yabancı kaynak maliyetini arttırır, öz sermaye kârlılık oranını düşürür. (www.aku.edu.tr, 27.05.2010)

2.8.5. Esneklik

Kısa vadeli borçlar uzun vadeli borçlara göre daha esnektir. Bu nedenle mevsimlik finansman ihtiyacının karşılanmasında firmalar için kısa vadeli borçlanma daha elverişli bir finansman olanağıdır. Kısa vadeli borçların firma bünyesinde kullanılması ile ilgili ileri sürülebilen sınırlamalar uzun vadeli borçlara göre daha azdır. Firma, aldığı kısa vadeli borcu dilediği zaman geri ödeyebilir. Mevsimlik dalgalanmalar öncelikle dönen varlıkları etkilediğinden işletme sermayesinin, esnekliğinin daha fazla olduğu kabul edilen kısa vadeli borçlarla finanse edilmesi daha sağlıklı bir yoldur. Mevsimlik dalgalanmalara bağlı olarak işletme sermayesi ihtiyacı değişebileceği için buna en iyi ayak uydurabilecek finansman şekli kısa vadeli borçlanmadır. Esnekliği daha düşük olan uzun vadeli borçlanmaya ise esas itibariyle duran varlıkların finansmanında başvurulur (Dağlı, 2004:184).

2.8.6. Kontrol ve Yönetimin Paylaşılması

İhtiyaç duyulan fonların kredi biçiminde kullanılması, yeni ortak alma ve yönetimi başkalarıyla paylaşmama gibi üstünlük sağlar. Kredi sözleşmelerine konulan sınırlandırıcı hükümlerle yönetimin serbest kalması engellenebilmektedir. Bu durum uzun vadeli krediler için geçerli olup, kısa vadeli kredilerde geri ödeme yakın olduğu için sınırlandırmaya gidilmemektedir.

Kısa Süreli kaynaklar krediyi veren kurumlarca da bazen tercih edilmektedir. Kredi taleplerinin yüksek olduğu dönemlerde sık sık yenilenen kısa vadeli kredi verme, kredi kuruluşlarınca da tercih sebebidir. Özellikle kredi faizlerinin dalgalandığı dönemde belirsizliği azaltmak için ve fonların kontrolünü yenileyerek sağlamak amacıyla tercih edilir (Aksoy ve Yalçın, 2008:63).

2.8.7. Zamanlama

Zamanlama, firmaların fon ihtiyacı duyduklarında rahatlıkla ve elverişli şartlarda kredi bulma imkânıdır. İhtiyacın ortaya çıkışından önce fonların hazır edilmesi atıl kalmaya neden olur. İhtiyaç duyulduğunda fon bulunamaması da ödemeleri geciktirerek firmayı zor durumlara sokabilir (Aksoy ve Yalçın, 2008:64).

2.9. İŞLETME SERMAYESİ İHTİYACINI BELİRLEYEN ETKENLER

Firmaların işletme sermayesi ihtiyaçları birçok faktöre bağlı olarak zaman içerisinde azalıp çoğalabilmektedir. Bir işletmenin ihtiyaç duyduğu işletme sermayesi düzeyi, faaliyet konusuna, ekonomik koşullara, devletin kredi politikalarına, faiz oranlarına, üretilecek mal ve hizmetin üretim sürelerine, üretilen mamulün birim maliyetine, işletmenin büyüklüğüne, satışların mevsimlik olmasına, alacak ve stok devir hızına göre farklılık gösterir.

İşletme sermayesi ihtiyacını belirleyen etkenler, işletme içi ve işletme dışı olmak üzere iki gruba ayrılır.

2.9.1. İşletme Sermayesi İhtiyacını Belirleyen İşletme İçi Etkenler

İşletme sermayesini belirleyen işletmenin kendi yapısı ile ilgili etkenler aşağıda belirtildiği şekilde ifade edilebilmektedir.

2.9.1.1. İşletmenin Satış Hacmi

İşletmenin iş hacmi genişledikçe işletme sermayesi ihtiyacı artmaktadır. İşletmenin iş hacminin genişlemesinden dolayı işletme sermayesi daha verimli kullanılacağından, işletme sermayesi ihtiyacı artışı, iş hacminin artışından daha az olacaktır.

İşletmenin iş hacmi ile işletme sermayesi ihtiyacı doğrudan ilişkilidir. Satışlar arttıkça, hem yatırımlarda hem alacak hesaplarında artış olmaktadır. Satışların artması ile cari aktifleri finanse edecek fonlar arasında da aynı yönde bir ilişki vardır (Akgüç, 1995:261).

2.9.1.2. Satışların Düzenli Olması

Bazı işletmelerde satışlar bütün yıla dengeli dağılırken, bazı işletmelerde ise satışlar belli aylarda veya dönemlerde toplanmaktadır. Satışları istikrarlı olan şirketler daha düşük seviyede işletme sermayesine ihtiyaç duymaktadırlar.

Eğer bir işletmenin faaliyeti mevsimlik ise, faaliyetin toplandığı mevsimde işletme sermayesi ihtiyacı çok yüksek düzeyde olur. Diğer dönemlerde ise bu tür işletmelerin elinde çok fazla işletme sermayesi kalmaktadır (Akgüç, 1995:263).

2.9.1.3. Stokların Devir Hızı

Bir işletmenin stoklarının yıl içindeki devir hızı işletme sermayesi ihtiyacı miktarını etkiler. Pazar payını muhafaza etmek ve müşteri tatmini gibi amaçlarla fazla stok bulunduran bir işletmenin işletme sermayesi ihtiyacı fazla olacaktır. Stok devir hızı yüksek olan işletmenin ise işletme sermayesi ihtiyacı az olacaktır. Yani stok devir hızı ile işletme sermayesi arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır (www.mu.edu.tr, 27.05.2010).

2.9.1.4. İşletmenin Faaliyet Konusu

Üretim İşletmelerinde, ticaret ve hizmet işletmelerine göre duran varlık yatırımı daha fazla olduğu için, dönen varlık toplamı aktifler içerisinde daha az paya sahiptir. Bundan dolayı üretim işletmelerinin sermaye ihtiyacı daha azdır ve işletme sermayesi yönetimine verilen ağırlık daha düşüktür.

Faaliyet konusuna bağlı olarak faaliyet devrinin gerektirdiği unsurların artması ile ihtiyaç duyulan işletme sermayesinin tutarı da çoğalacaktır (Aksoy ve Yalçınar, 2008:70).

2.9.1.5. İşletmenin Birim Üretim Maliyeti

Birim üretim maliyetleri yüksek olan işletmeler daha fazla işletme sermayesine ihtiyaç duyarlar. Bunun nedeni üretime endekslenen para miktarının fazla olmasıdır. İşletmenin yaptığı üretimin maliyeti arttıkça işletme sermayesi de o oranda artış gösterecektir (Sarıaslan, 1996:146).

2.9.1.6. İşletmenin Üretim Süresi

İşletme sermayesi ihtiyacı, hammaddenin alınması ile bunun müşterilere satışı arasında geçen zaman aralığı ile doğrudan ilgilidir. İmalat süresi ya da satılacak malların tedarik süresi uzadıkça işletme sermayesi ihtiyacı da artar (Akgüç, 1995:260).

Üretim süresinin uzunluğu işleyiş devresinin uzamasına neden olmaktadır. Üretimde geçen süre kısaltıkça devir hızı artacağından işletme sermayesi ihtiyacı azalacaktır.

Ayrıca işletmenin içinde bulunduğu endüstrinin özellikleri de bu süreyi etkilemektedir.

2.9.1.7. Alacak Devir Hızı

Alacaklar, işletmenin müşterilerini finanse ettiği tutarlardır. Alacak devir hızı alacakların nakde çevrilme hızı ve süresini göstermektedir. İşletmeler, alacak devir hızını artırıp tahsil süresini kısaltarak, işletme sermayesi ihtiyacını düşürebilir. Alacaklarını kısa vadeli yapan işletmelerde işletme sermayesi ihtiyacı azalır. Bu vade süresi uzadıkça işletmenin, işletme sermayesine olan ihtiyacı da artacaktır (Aksoy ve Yalçınar, 2008:75).

2.9.2. İşletme Sermayesi İhtiyacını Belirleyen İşletme Dışı Etkenler

İşletme dışındaki şartlardan kaynaklanan ve işletme sermayesini etkileyen işletme dışındaki etkenler aşağıdaki gibi belirtilebilmektedir.

2.9.2.1. Konjonktürdeki Hareketler

Bazı işletmeler konjonktürel dalgalanmanın etkisini daha fazla hissederler. İşletmeler piyasanın canlı olduğu konjonktürün yükselme dönemlerinde, canlılıktan yararlanabilmek amacıyla daha fazla stok bulundurmaya ve iskontolardan daha fazla yararlanmayı benimseyebilirler. Konjonktürün genişlemesiyle birlikte artan iş hacmi daha fazla işletme sermayesine ihtiyaç duyulmasına neden olur.

Durgunluğun yaşandığı dönemlerde işletmeler de zor şartlar yaşayacaklarından işletme sermayesini azaltma gereği duyacaklardır. Düşük konjonktürde yüksek fiyatlı ve

kaliteli mamuller imal edenlerle üretim süresi uzun olan işletmeler, mamullerini normal satış fiyatıyla elden çıkarmada zorlanacaklarından, konjonktürün olumsuz etkisiyle karşılaşabilecekler ve işletme sermayesi ihtiyaçları artabilecektir (Aksoy ve Yalçın, 2008:102).

2.9.2.2. Kullanılan Teknolojideki Değişiklikler

Emeğin yoğun olduğu işletmelerde işletme sermayesi ihtiyacı, yoğun teknoloji kullanan işletmelerden daha fazladır. Yoğun teknoloji kullanan işletmelerde duran varlık yatırımı fazla, dönen varlık yatırımları ise azdır.

Yeni teknolojilerin kullanılması maliyeti azaltıp, kârlılığı artırmaktadır. Yeni teknoloji ile birlikte mal kalitesi artar, bu durum da satışın artmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak işletme sermayesi ihtiyacı azalmış olmaktadır (Güvemli, 1973:29).

2.9.2.3. Kredi Olanakları

Piyasada kredi bulma imkânı olan işletmeler kasa ve bankada daha az para tutacaklardır. Çünkü işletmeler gerektiğinde kredi bulabileceklerine inanırlar. Ancak bu imkânları olmayan işletmeler kasa ve bankada daha fazla para tutacaklardır. Bu durumda işletme sermayesi ihtiyacı artacaktır (www.mu.edu.tr, 27.05.2010). Ayrıca işletmelerin para ve sermaye piyasalarından yararlanma olanakları azaldıkça işletme sermayesi ihtiyaçları artacaktır. Ancak bu olanakların artması işletmenin, işletme sermayesine olan ihtiyacını azaltacaktır.

2.9.2.4. Vergi Uygulamaları

Firmaların ödeyecekleri vergi tutarları şahıs ve sermaye şirketleri açısından farklılık gösterdiğinden işletme sermayesi seviyesini etkilemektedir. Sermaye şirketleri, doğrudan vergi mükellefi olduklarından verginin tahakkuk ettirilmesi ile şirketin kısa vadeli yükümlülükleri artmaktadır. Ödenme zamanı geldiğinde nakde ihtiyaç duyulacağı için işletme sermayesi ihtiyacı artacaktır.

Vergi ödemesi ile işletme kârının bir kısmı firmadan dışarı çıkmakta kârın işletme sermayesini finanse eden kısmı azalmaktadır.

Vergi düzenlemeleriyle yeni verginin konulması, mevcutların oranlarının farklılaştırılması, ödeme zamanlarının değiştirilmesi gibi uygulamalar ödenecek vergi tutarlarını dolayısıyla işletme sermayesinin seviyesini etkilemektedir (Aksoy ve Yalçiner, 2008:99).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA İLİNDEKİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN YATIRIM VE İŞLETME DÖNEMİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KAYNAK YÖNETİMİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

3.1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, sayıları 2000 yılından sonra artmaya başlayan ve 2005'ten sonra çok hızlı bir artışın görüldüğü özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin finansal yapılarının, işletme sermayesinin, işletme sermayesi yönetiminin, finansal kararlarının ve genel yapılarının ortaya çıkarılmasıdır.

Bu amaçla da yukarıda belirtilen konularla ilgili anket soruları hazırlanarak, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleriyle ilgili bazı veriler elde edilmiştir.

3.1.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Herhangi bir araştırma yapılırken iki yöntem izlenir. Bunlardan birincisi, en sağlıklı, güvenilir ve geçerli araştırma yöntemi evrenin tümünü kapsayan tam sayı yöntemidir. Öteki yöntem ise evrenin tümü yerine onu temsil edecek bir örneklem oluşturmaktır.

Şanlıurfa Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan resmi verilere göre, Şanlıurfa il ve ilçelerinde toplam 36 adet özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi bulunmaktadır. Bu 36 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinden 28 tanesiyle yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Diğer bir ifade ile evrenin %78'ini temsil eden önemli bir kitle ile anket uygulaması yapılmıştır.

Anketin evreninin %22'lik oranını temsil eden 8 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine uygulanamamasının nedeni bazı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin anketi cevaplamak istememesi, yetkili kişilerin bulunmaması ve bazılarının da kapanma eşiğinde olmasıdır.

3.1.3. Araştırmada Kullanılan Anket Formu

Ankette 27 soru sorulmuş ve bu sorular özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri hakkında en açık şekilde bilgi edinilecek şekilde oluşturulmuş ve dzenlenmiştir.

Anket soruları hazırlanırken özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri yneticilerinin gdruşlerinden, çeşitli makale ve tezlerden yararlanılmıştır. Araştırmadaki soruların niteliği genellikle 5’li likert sorularından oluşmuştur. Diğer sorularda ise evet ve hayır şeklindeki sorular yneltilerek genel bir yargı ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

3.1.4. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Yntemi

Araştırmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin finansal ve genel yapılarına ynelik kapalı uçlu sorulardan oluşan bir anket hazırlanmıştır.

Anket yapıldıktan sonra veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak, SPSS 16.0 paket programı ile frekans ve yzde analizlerine tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

3.2. ANKETE KATILAN KURUMLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE YAPILARI

şanlıurfa ilinde bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin genel yapılarını ve özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla; bu kurumların kuruluş dnemleri, hukuki yapıları, çalışan sayısı, ortak sayısı, mülkiyet durumu ve ğrenci sayıları gibi kriterler kullanılmıştır.

3.2.1. Kurumların ğretime Başladığı Tarihler

Türkiye’de özellikle 1996’dan itibaren sosyal gvenceye sahip tım engelli bireylerin özel eğitim kapsamına alınmasıyla bu sektörün temelleri atılmış oldu. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde, devletin engelli bireylere ynelik özel eğitim verilmesine olan desteğini arttırmasıyla birlikte sayı olarak sreklı artışlar meydana gelmiştir. şanlıurfa’da da aynı şekilde bu artış kendini gstermiştir.

2006 yılında sosyal güvencesi olmayan engelli bireylerin de özel eğitim kapsamına alınmasıyla özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sayısı daha da artmıştır. Ancak 2010 yılında devletin bu kurumlarda uygulamaya koyduğu ücretsiz ders saati artışı gibi bazı düzenlemeler, bu kurumların sayısında az da olsa azalmaya yol açmış ve kurumlara birebir yapılan görüşmelerde, kurumların sayısının gün geçtikçe azalacağı görüşü ortaya çıkmıştır.

Yapılan ankete göre Tablo 2.1’de kurumların öğretime başladığı tarihler ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların kuruluş tarihleri yıllara göre dağılımı şu şekildedir; Kurumların %21.4’ü 2006, %21.4’ü 2007, %17.9’u 2008, %14.3’ü 2005, %7.1’i 2004 ve %7.1’i 2009 yılında kurulurken, 1999, 2001 ve 2003 yıllarında %3.6’sı kurulmuştur. 2000 ve 2002 yılında herhangi bir kurum kurulmamıştır. Özellikle 2006 yılından itibaren ortaya çıkan büyük artışın nedeni olarak sosyal güvencesi olmayan engelli bireylerinde özel eğitim kapsamına alınması gösterilebilir (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: Kurumların Öğretime Başladığı Tarihler

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Kuruluş Tarihleri	1999	1	3,6
	2000	0	0
	2001	1	3,6
	2002	0	0
	2003	1	3,6
	2004	2	7,1
	2005	4	14,3
	2006	6	21,4
	2007	6	21,4
	2008	5	17,9
	2009	2	7,1
	TOPLAM		28

3.2.2. Kurumların Kuruluş Aşamasındaki Ortak Sayısı

Yapılan ankete göre Tablo 2.2’ de kurumların kuruluş aşamasındaki ortak sayısı ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların kuruluş aşamasındaki ortak sayıları şu

şekildedir; Kurumların %42.9'u kuruluş aşamasında 2 ortak ile faaliyetine başlarken, %25'i 3 ortak, %21.4'ü 1 kişi, %10.7'si ise 4 ortak ile eğitim faaliyetine başlamıştır. Kurumlar arasında beş ve üzerinde ortak sayısı ile eğitim faaliyetine başlayan kurum bulunmamaktadır.

Kurumlarda yüz yüze yapılan görüşmelerde kurum sahiplerinin büyük kısmının eğitimci olduğu görülmüştür. Ülkemizde eğitimci kesimin ekonomik açıdan çok iyi durumda olmadığı düşünüldüğünde, kurumların açılabilmesi için gerekli sermayenin birkaç ortak ile birlikte sağlanmaya çalışıldığı sonucu ortaya çıkabilmektedir. (Tablo 2.2).

Tablo 2.2: Ankete Katılan Kurumların Kuruluş Aşamasındaki Ortak Sayısı

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Ortak Sayısı	1 Kişi	6	21,4
	2 Ortak	12	42,9
	3 Ortak	7	25,0
	4 Ortak	3	10,7
	5 Ortak	0	0
	TOPLAM	28	100

3.2.3. Kurumların 2009 Yılındaki Ortak Sayısı

Yapılan ankete göre Tablo 2.3' te kurumların 2009 yılındaki ortak sayısı ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların 2009 yılındaki ortak sayıları şu şekildedir; Kurumların %57.1'i 2 ortaklı kurum, %21.4'ü 3 ortaklı kurum, %10.7'si 4 ortaklı kurum ve yine %10.7'si tek kişilik kurumdur. 2009 yılında ankete katılan firmalar arasında 5 ortaklı hiçbir kurum bulunmamaktadır.

Kurumların büyük çoğunluğunun 2009 yılında birden fazla ortakla eğitim faaliyetine devam ettiği görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak sermaye ihtiyacının karşılanması gösterilebilir. Kurumlar ile yapılan görüşmelerde özellikle 2006 ve 2007 yıllarında kurumlarda ortak sayısının fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bu artışın nedeni olarak yasal düzenlemelerle birlikte çok sayıda engelli bireye özel eğitim hakkının verilmesi ve bunun sonucunda kurumların kârlılığının artmasına zemin oluşması ve bu

kârlılık artışının sağlanabilmesi için daha fazla sermayeye ihtiyaç duyulmasıdır. Daha fazla büyüme ve buna bağlı olarak daha fazla sermaye ihtiyacı için, ortak sayısında artışa gidilmiştir. Ancak 2009 yılından itibaren devlet tarafından getirilen bazı kısıtlayıcı düzenlemeler kurumların 2009 ve 2010 yılında kârlılığının azalmasına neden olmuş ve bu durum ortak sayısının azalmasına da etki etmiştir. (Tablo 2.3).

Tablo 2.3: Ankete Katılan Kurumların 2009 Yılındaki Ortak Sayısı

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
2009 Yılı Ortak Sayısı	1 Kişi	3	10,7
	2 Ortak	16	57,1
	3 Ortak	6	21,4
	4 Ortak	3	10,7
	5 Ortak	0	0
	TOPLAM	28	100

3.2.4. Kurumların Hukuki Yapısı

Yapılan ankete göre Tablo 2.4' te kurumların hukuki yapıları sayısal olarak ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların hukuki yapıları şu şekildedir; Kurumların %64.3'ü Limited Şirket, %25'i Şahıs Firması ve %10.7'si Şahıs Şirkettir. Ankete katılan kurumlar arasında anonim şirket ve yukarıda oranları belirtilen hukuki yapılar dışındaki bir işletme türü bulunmamaktadır.

Anket sonuçlarına göre kurumların büyük bir kısmının limited şirket olduğu görülmektedir. Kurumların büyük kısmının limited şirket olmasının nedeni, sermaye şirketlerinin avantajlarından faydalanmak istemeleridir. Ayrıca sermaye şirketi ile yatırım ve işletme döneminde ortaya çıkacak maddi ihtiyaçların, işletmeyi büyük mali borçlar altına sokabilecek işletme dışı kaynaklardan temin edilmesi yolundan uzak tutacaktır. (Tablo 2.4).

Tablo 2.4: Ankete Katılan Kurumların Hukuki Yapıları

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Kurumların Hukuki Yapısı	Limited Şirket	18	64,3
	Şahıs Firması	7	25,0
	Şahıs Şirketi	3	10,7
	Anonim Şirket	0	0
	Diğer	0	0
	TOPLAM	28	100

3.2.5. Kurumların Mülkiyet Durumu

Yapılan ankete göre Tablo 2.5' de kurumların mülkiyet durumları ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların mülkiyet durumları şu şekildedir; kurumların faaliyet gösterdiği yerlerin %53.6'sı kira, %17.9'u kurum ortaklarına ait, %14.3'ü kuruma ait ve %10.7'si aile bireylerine aittir. Ankete cevap veren kurum yetkililerinden %3.6'sı diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Anketten mülkiyet durumu ile ilgili olarak ortaya çıkan en net sonuç, kurumların yarısından fazlasının kiralık olduğudur. Yüz yüze yapılan görüşmelerde özellikle şahıs firmalarının mülkiyet durumlarının aile bireyine ait olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır. İlk kurulduğunda kiralık bir binada faaliyet gösteren bazı kurumlar, zamanla bu binaları satın alma yoluyla kurum bünyesine katmışlardır (Tablo 2.5).

Tablo 2.5: Ankete Katılan Kurumların Mülkiyet Durumları

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Kurumların Mülkiyet Durumu	Kira	15	53,6
	Kuruma Ait	4	14,3
	Aile Bireylerine Ait	3	10,7
	Kurum Ortaklarına Ait	5	17,9
	Diğer	1	3,6
	TOPLAM	28	100

3.2.6. Kurumların Öğrenci Kapasiteleri

Yapılan ankete göre Tablo 2.6' da kurumların öğrenci kapasiteleri ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların öğrenci kapasiteleri şu şekildedir; Kurumların %55'i 150-200 arası, %35'i 200'den fazla ve %14.3'ü 100-150 arası öğrenci kapasitesine sahiptir. Ankete katılan kurumlardan hiçbirinin kapasitesi 100'ün altında değildir.

Kurumlar okullarının açılma aşamasında öğrenci sayısının giderek artacağını öngörerek yüksek öğrenci kapasiteli eğitim yerleri hazırlamışlardır. Şanlıurfa'da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin birçoğu özellikle 2006 yılından itibaren hızla artan öğrenci sayısı nedeniyle kurum kapasitelerini artırma yoluna girmişlerdir. (Tablo 2.6).

Tablo 2.6: Ankete Katılan Kurumların Öğrenci Kapasiteleri

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Öğrenci Kapasitesi	50'den Az	0	0
	50-100	0	0
	100-150	4	14,3
	150-200	14	50,0
	200'den Fazla	10	35,7
	TOPLAM	28	100

3.2.7. Kurumların Eğitime Başladıkları Tarihteki Öğrenci Sayısı

Bu kısımdaki anket sorusu kurumların kuruluş dönemlerinde sahip oldukları öğrenci sayılarını elde etmeye yöneliktir.

Yapılan ankete göre Tablo 2.7' de kurumların eğitime başladıkları tarihteki öğrenci sayıları ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların eğitime başladıkları tarihteki öğrenci sayıları şu şekildedir; Kurumların %75'i kuruluş aşamasında veya kuruluştan sonraki kısa zamanda 35'ten az öğrenciye sahip olmuştur. Kurumların %21.4'ü bu dönemde 35-60 öğrenciye sahip olup, kurumların sadece %3.6'sının 110

üzerinde öğrenciye sahip olduğu görülmektedir. Kuruluş dönemlerinde 60-110 arası öğrenciye sahip olduğunu belirten kurum yetkilisi bulunmamaktadır.

Anketin bu sorusu ile kurumların kuruluş dönemlerinde öğrenci bulmakta sıkıntı çektikleri görülmektedir. Bu durum şüphesiz kurumların ekonomik olarak bir süre sıkıntı yaşamasına sebep olmuştur (Tablo 2.7).

Tablo 2.7: Ankete Katılan Kurumların Eğitime Başladıkları Tarihteki Öğrenci Sayısı

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Öğrenci Sayısı	35'ten az	21	75,0
	35-60	6	21,4
	60-85	0	0
	85-110	0	0
	110'dan Fazla	1	3,6
	TOPLAM	28	100

3.2.8. Kurumların 2009 Yılı Öğrenci Sayıları

Kurumların 2009 yılı öğrenci sayılarının belirlemeye yönelik olan bu soru, öğrenci sayısı 50'den az, 50'nin katları ve 200 den fazla şeklinde şıklar ile oluşturulmuştur.

Yapılan ankete göre Tablo 2.8' de kurumların 2009 yılı öğrenci sayıları ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların 2009 yılı öğrenci sayıları şu şekildedir; Kurumların %42.9'u 100-150, %32.1'i 150-200, %17.9'u 200'den fazla ve %7.1'i 50-100 öğrenciye sahiptir. Şanlıurfa'da ankete katılan kurumlar arasında öğrenci sayısı 50'den az olan kurum bulunmamaktadır.

Kurumların öğrenci kapasiteleri ile ilgili anket sorusu ile bu anket sorusu birlikte ele alındığında, kurumların büyük kısmının tam kapasiteye yakın bir oranda faaliyet gösterdiği söylenebilir. 2009 yılına kadar kurumlardaki öğrenci sayıları sürekli olarak artarken, 2010 yılının başlarında devletin düzenlemeleri ve kurum sayısının artması nedeniyle öğrenci sayısı kurum bazında fazlaca bir hareketlilik göstermemiştir (Tablo 2.8).

Tablo 2.8: Ankete Katılan Kurumların 2009 Yılı Öğrenci Sayıları

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
2009 Yılı Öğrenci Sayısı	50'den Az	0	0
	50-150	2	7,1
	100-150	12	42,9
	150-200	9	32,1
	200'den Fazla	5	17,9
	TOPLAM	28	100

3.2.9. Kurumlarda Çalışan Personel Sayısı

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri genel olarak eğitim personeli, idari hizmet ve yardımcı hizmet personelleri çalıştırmaktadır. Eğitim ve idari personellerin büyük kısmının yüksek öğrenim mezunu olması gerekirken, diğer yardımcı hizmet personelleri için böyle bir zorunluluk yoktur.

Yapılan ankete göre Tablo 2.9' da kurumların personel sayıları ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların personel sayıları şu şekildedir; Kurumlarının %42.9'u 25'ten fazla personel çalıştırmaktadır. Kurumların %25'i 21-25, %21.4'ü 11-15 ve %10.7'si ise 16-20 arası sayıda personel çalıştırmaktadır. Ankete katılan kurumlar arasında personel sayısı 10'un altında olan kurum bulunmamaktadır. Kurumlardaki personel sayısının öğrenci sayısı ile doğru orantılı olduğunu söyleyebiliriz. Öğrenci sayısı arttıkça kurumların personel sayısı da artmaktadır (Tablo 2.9).

Tablo 2.9: Ankete Katılan Kurumlarda Çalışan Personel Sayısı

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Personel Sayısı	5-10	0	0
	11-15	6	21,4
	16-20	3	10,7
	21-25	7	25,0
	25'ten Fazla	12	42,9
	TOPLAM	28	100

3.3. ANKETE KATILAN KURUMLARIN FİNANSMAN YAPILARI VE SORUNLARI

Kurumların finansman durumlarının ortaya çıkarılması amacıyla işletme sermayesi, finansal planlama, yatırım süreci, işletme süreci ve yatırımlar ile ilgili sorular sorulmuş ve bu şekilde kurumların genel olarak finansal yapıları ortaya çıkarılmıştır.

3.3.1. Kurumların Yatırım Sürecindeki Finansman Kaynakları

Özel eğitim kurumlarının yatırım sürecindeki finansman kaynakları çok çeşitlilik gösterebilmesine rağmen kurumlar bazı temel finansman kaynaklarını kullanmaktadır.

Yapılan ankete göre Tablo 3.1’ de kurumların yatırım sürecindeki finansman kaynakları ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların yatırım sürecindeki finansman kaynakları şu şekildedir; Kurumların %67.9’u öz sermaye ile, 17.9’u banka kredisi ile ve %14.3’ü ise banka dışında temin edilen borçlar ile yatırım sürecini finanse etmiştir.

Kurumların ankete verdikleri cevaplardan, kurum yetkililerinin yatırım için genellikle öz sermaye kullanmayı tercih ettikleri ortaya çıkmaktadır. Banka kredisinin belli bir maliyetinin olması ve banka dışından temin edilebilecek borç bulmanın çok güç olması yatırım sürecinde öz sermayeyi ön plana çıkarmıştır. (Tablo 3.1)

Tablo 3.1: Ankete Katılan Kurumların Yatırım Sürecindeki Finansman Kaynakları

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Finansman Kaynakları	Özsermaye	19	67,9
	Banka Kredisi	5	17,9
	Banka Dışında Temin Edilen Borçlar	4	14,3
	Dernek / Vakıf	0	0
	Diğer	0	0
	TOPLAM	28	100

3.3.2. Kurumların Yatırım Sürecinde Karşılaştıkları En Önemli Problemler

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, farklı yapıları itibariyle kuruluş aşamasında birçok sorunla karşılaşabilmektedir. Özel eğitim kurumları kurucularının genellikle eğitimci olması, yeterli öz sermaye ve işletmecilik ile ilgili bilgi birikimine sahip olmamaları nedeniyle, yatırım sürecinde ortaya çıkan problemlerin olumsuz etkisi büyümektedir.

Yapılan ankete göre Tablo 3.2’ de kurumların yatırım sürecindeki en önemli problemleri ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların yatırım sürecindeki en önemli problemleri şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %35.7’si en büyük problemin öz kaynak yetersizliği olduğu görüşündedir. Hukuki problemler ve yer temininin her biri %25 oranında en önemli problemler olarak görülürken, kredibilite ise %14.3 oranında kurum yetkilisi tarafından en önemli problem olarak görülmüştür. Ankete katılan kurumlar arasında diğer seçeneğini işaretleyen hiçbir kurum bulunmamaktadır. Kurumların yatırım sürecinde özellikle finansal anlamda sorunlar yaşadığı görülmektedir. Devletin uyguladığı yasal düzenlemeler de kurumlar için önemli sorun teşkil etmektedir. (Tablo 3.2).

Tablo 3.2: Ankete Katılan Kurumların Yatırım Sürecindeki En Önemli Problemleri

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Problemler	Hukuki	7	25,0
	Yer Temini	7	25,0
	Kredibilite	4	14,3
	Özkaynak	10	35,7
	Diğer	0	0
	TOPLAM	28	100

3.3.3. Kurumların İşletme Sermayesi Finansman Kaynakları

Yapılan ankete göre Tablo 3.3’ te kurumların işletme sermayesi finansman kaynakları ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların işletme sermayesi finansman kaynakları şu şekildedir; %57.1’lik oranla kurum içi kaynaklar ilk sırada yer alırken, finansman kaynakları arasında sermaye artışı %17.9 ve banka kredisi %17.9 oranı ile

kurum içi kaynakları izlemektedir. Ankete katılan yöneticilerin %7.1'i diğer kaynakları gösterirken, kurumların hiçbiri ticari borçlanmayı işletme sermayesi finansmanını sağladıkları kaynaklar arasında göstermemiştir.

Kurumların büyük kısmının kurum içi kaynaklar ve sermaye artışı ile işletme sermayesini finanse etmesi, kurumların finanslamada borçlanmayı ilk etapta tercih etmediğini göstermektedir. Anketin bu sorusu genellikle banka kredisine başvurmayı son çare olarak gören özel eğitim kurumlarının minimum düzeyde de olsa banka kredisine yöneldiğini göstermektedir (Tablo 3.3).

Tablo 3.3: Ankete Katılan Kurumların İşletme Sermayesi Finansman Kaynakları

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Kaynaklar	Sermaye Artışı	5	17,9
	Banka Kredisi	5	17,9
	Kurum İçi Kaynaklar	16	57,1
	Ticari Borçlanma	0	0
	Diğer	2	7,1
	TOPLAM	28	100

3.3.4. Kurumların Yatırım Sürecindeki Kaynaklarının Vade Yapısı

Anketteki bu soru ile kurumlardan yabancı kaynak kullananlar ve kullanmasa dahi kullanması halinde vade yapısının ne olacağı görüşünü belirten kurumlar ile bir sonuca varılmaya çalışılmıştır.

Yapılan ankete göre Tablo 3.4' te kurumların yatırım sürecindeki kaynaklarının vade yapısı ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların yatırım sürecindeki kaynaklarının vade yapısı şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %60.7'si vade yapısının 2-3 yıl olduğunu, %32.1'i vade yapısının 1 yıldan az olduğunu belirtirken, %7.1'i 3-5 yıl arası bir vade yapısını uygun görmüştür. Yatırım sürecinde sağlanan yabancı kaynakların vadelerinin 5 ve 5 yıldan daha uzun süreli olmadığı görülmektedir (Tablo 3.4).

Tablo 3.4: Kurumların Yatırım Sürecindeki Kaynaklarının Vade Yapısı

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Vade Yapıları	1 Yıldan Az	9	32,1
	2-3 Yıl	17	60,7
	3-5 Yıl	2	7,1
	5-10 Yıl	0	0
	10 Yıldan Fazla	0	0
	TOPLAM	28	100

3.3.5. Kurumların İşletme Sürecinde Karşılaştıkları En Önemli Problemler

Yapılan ankete göre Tablo 3.5’ te kurumların işletme sürecinde karşılaştıkları en önemli problemler ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların işletme sürecinde karşılaştıkları en önemli problemler şu şekildedir; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin %60.2’si insan kaynağını, %28.6’sı işletme sermayesini, %7.1’i rakipleri ve %53.6’sı ise öğrenci sayısının yetersizliğini işletme sürecindeki en önemli problem olarak görmektedir.

Anketin bu sorusu ile kurumların özellikle insan kaynağı bulmada çok sıkıntı çektikleri ortaya çıkmıştır. Yüz yüze yapılan görüşmelerde de kalifiye insan gücü bulma konusunda zorluklar yaşandığı görüşü öne çıkmıştır. Özellikle fizyoterapist ve bazı branş öğretmenlerinin temin edilmesinin çok güç ve maliyetli olduğu konusunda kurumlar hemfikirdir.

Kurumların yapısı gereği maddi olarak devlet desteğine önemli ölçüde bağımlı olması nedeniyle bu ödemelerde meydana gelen aksaklıklar kurumun işletme sermayesini olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle 3-4 yıl öncesine kadar rakipler arasında yaşanan çekişmeler günümüzde dernekleşmeye gidilmesi ile ortadan kaldırılmıştır. Bundan dolayı kurumların birçoğu rakipleri problem olarak görmemektedir. Öğrenci sayısının yetersizliğinin de önemli bir sorun olarak görülmemesinin temel nedeni 2006’dan sonra devletin yasal düzenlemeleri ile öğrenci sayısında büyük artışların olmasıdır. (Tablo 3.5).

Tablo 3.5: Kurumların İşletme Sürecinde Karşılaştıkları En Önemli Problemler

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
İşletme Süreci Problemleri	Rakipler	2	7,1
	Öğrenci Sayısının Yetersizliği	1	3,6
	İnsan Kaynağı	17	60,7
	İşletme Sermayesi	8	28,6
	Diğer	0	0
	TOPLAM	28	100

3.3.6. Kurumların Hedeflediği Borç Oranı ve Bu Borç Oranlarının Değişkenliği

Kurumlar yatırım veya işletme döneminde borçlanma yoluyla finansman gereksinimini karşılama yoluna gidebilmektedir. Kurumlar, belli bir dönemde belirli bir borç oranı ile faaliyetlerine devam edebilir veya öz kaynakla finansman yolunu tercih edebilir. Bazı kurumlar, sabit oranda bir borç düzeyi ile faaliyetlerini sürdürebilirken bazı kurumlar değişken bir borç oranına sahip olabilmektedir.

Yapılan ankete göre Tablo 3.6’ da kurumların hedeflediği borç oranı ve bu borç oranının değişkenliği ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların hedeflediği borç oranı ve bu borç oranının değişkenliği şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %39.3’ü bir borç oranının olduğunu ve bunun biraz değişken olduğunu, %25’i borç oranının olduğunu ve esnek olduğunu, %21.4 ‘ü hedeflenen bir borç oranı olmadığını ve %10.7’si ise hedeflenen bir borç oranının olduğunu ve sabit olduğunu belirtmiştir. Kurumların yalnızca %3.4’ü kurum hedef borç oranı ve borçların değişkenliği ile ilgili soruya diğer şikkı cevabını vermiştir (Tablo 3.6).

Tablo 3.6: Ankete Katılan Kurumların Hedeflediği Borç Oranı ve Bu Oranların Değişkenliği

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Borç Durumu ve Değişkenliği	Vardır, Esnektir	7	25,0
	Vardır, Biraz Değişkendir	11	39,3
	Vardır, Sabittir	3	10,7
	Yoktur	6	21,4
	Diğer	1	3,6
	TOPLAM	28	100

3.3.7. Kurumlarda İşletme Sermayesi İhtiyacının En Çok Arttığı Durumlar

Yapılan ankete göre Tablo 3.7’ de kurumların işletme sermayesi ihtiyacının en çok arttığı durumlar ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların işletme sermayesi ihtiyacının en çok arttığı durumlar şu şekildedir; Özel eğitim kurumlarında beklenen nakit giriş çıkışlarının gerçekleşmemesi %53.6’lık oranla ilk sırada yer almaktadır. Kurum politikalarının uzmanlar tarafından oluşturulmaması %17.9 oranındadır. Ekonomik ve finansal istikrarsızlık %14.3 oranına sahipken, anlık çözümlerin üretildiği durumların oranı %7.1’dir. Kurum yetkililerinin %7.1’i de diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Kurumların verdikleri cevaplar ile işletme sermayesi ihtiyacının en çok işletmede beklenen nakit giriş çıkışlarının gerçekleşmemesi ile ortaya çıktığı görülmektedir. Bazı finansal kararların uzmanlar tarafından alınmadığı durumlarda da işletme sermayesi ihtiyacının arttığı görülmektedir (Tablo 3.7).

Tablo 3.7: Ankete Katılan Kurumların İşletme Sermayesi İhtiyacının En Çok Arttığı Durumlar

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Durumlar	Ekonomik ve Finansal İstikrarsızlık	4	14,3
	Beklenen Nakit Giriş Çıktılarının Gerçekleşmemesi	15	53,6
	Anlık Çözümlerin Üretildiği Durumlar	2	7,1
	Kurum Politikaları Uzmanlar Tarafından Oluşturulmadığında	5	17,9
	Diğer	2	7,1
	TOPLAM	28	100

3.3.8. Kurumlarda Finansal Planlamanın Vade Yapısı

Yapılan ankete göre Tablo 3.8’ de kurumlarda finansal planlamanın vade yapısı ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumlarda finansal planlamanın vade yapısı şu şekildedir; Kurumların büyük bir kısmı kurumun daha iyi bir geleceğe sahip olması için finansal planlama yapmaktadırlar. Kurumların %42.9’u kısa ve uzun dönemli finansal planlama yapmaktadır. Sadece kısa dönemli finansal planlama yapan kurumların oranı %32.1’dir. Kurumların %14.3’ü finansal planlama yapmazken, kurumların %10.7’si ise diğer seçeneğini işaretlemiştir. Ankete cevap veren kurumların hiçbiri uzun dönemli finansal planlama yapmamaktadır.

Anketten kurumların genellikle kısa dönemli finansal planlama yapmayı tercih ettikleri ortaya çıkmaktadır. Kurumlarda genellikle kısa dönemli finansal planlama yapılmasının nedeni olarak, kurumlara ilgili yasal düzenlemelerin sık sık değişmesi nedeniyle kurumların kendi geleceklerini tam olarak görememeleri olarak gösterilebilir (Tablo 3.8).

Tablo 3.8: Ankete Katılan Kurumlarda Finansal Planlamanın Vade Yapısı

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Vade Yapısı	Kısa Dönemli	9	32,1
	Uzun Dönemli	0	0
	Kısa ve Uzun Dönemli	12	42,9
	Yapılmıyor	4	14,3
	Diğer	3	10,7
	TOPLAM	28	100

3.3.9. Kurumlarda Finansal Planlamayı En Fazla Olumsuz Etkileyen Faktörler

Anketin bu sorusunda kurumlarda finansal planlamayı etkileyen dış faktörler sorularak bunlar arasında kurumları olumsuz yönde en çok etkileyen faktörler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Kurum içinde personel ücretleri ve diğer maliyetlerdeki değişiklikler de finansal planlamayı olumsuz etkilemektedir.

Yapılan ankete göre Tablo 3.9’ da kurumlarda finansal planlamayı en fazla olumsuz etkileyen faktörler ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumlarda finansal planlamayı en fazla olumsuz etkileyen faktörler şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %32.1’i politik istikrarsızlığı, %28.6’sı diğer faktörleri, %25’i faiz belirsizliğini, %7.1’i yüksek enflasyonu ve yine %7.1’i de yüksek faiz oranını finansal planlamayı en fazla olumsuz etkileyen faktör olarak görmektedir. Diğer faktörlerin finansal planlamayı en fazla olumsuz etkileyen faktörler içindeki payı %28,6’dır.

Ayrıca ihtiyaçlarını bankadan karşılayan kurumlar için de faiz belirsizliği ve yüksekliğinin çok önemli olduğu görülmektedir (Tablo 3.9).

Tablo 3.9: Ankete Katılan Kurumlarda Finansal Planlamayı En Fazla Olumsuz Etkileyen Faktörler

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Faktörler	Politik İstikrarsızlık	9	32,1
	Yüksek Enflasyon	2	7,1
	Yüksek Faiz Oranı	2	7,1
	Faiz Belirsizliği	7	25,0
	Diğer	8	28,6
	TOPLAM	28	100

3.3.10. Kurumların Finansman Kaynağı Seçimindeki En Önemli Faktörler

Yapılan ankete göre Tablo 3.10' da kurumların finansman kaynağı seçimindeki en önemli faktörler ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların finansman kaynağı seçimindeki en önemli faktörler şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %39.3'ü şirketin finansal yapısını, %28.6'sı finansman kaynağının maliyetini, %14.3'ü genel ekonomik durumu ve %10.7'si kaynak ihtiyacının vade yapısını en önemli faktör olarak görmektedir. Yukarıda belirtilen faktörler dışında finansman kaynağı seçimini etkileyen en önemli faktörün diğer durumlar olduğunu ifade edenlerin oranı %7.1'dir.

Tablodaki bulgulara göre kurumların önemli bir kısmının finansman kaynağı seçiminde şirketin finansal yapısına göre hareket ettikleri görülmektedir. Yine kurumların önemli bir kısmı da finansman kaynağının maliyetini ön plana çıkarmıştır. Bu durum firmaların finansman kaynağı seçiminde hem kendi yapılarını inceleyip hem de kaynağın durumunu inceleyerek dikkatle finansman kaynağını seçtiklerini göstermektedir (Tablo 3.10).

Tablo 3.10: Ankete Katılan Kurumların Finansman Kaynağı Seçimindeki En Önemli Faktörler

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Faktörler	Şirketin Mali Yapısı	11	39,3
	Genel Ekonomik Durum	4	14,3
	Finansman Kaynağının Maliyeti	8	28,6
	Kaynak İhtiyacının Vade Yapısı	3	10,7
	Diğer	2	7,1
	TOPLAM	28	100

3.3.11. Kurumlarda Yeni Sabit Kıymet Yatırımlarının Finansmanının Sağlandığı Kaynaklar

Sabit kıymetler arsalar, binalar, tesis, makine ve cihazlar, taşıtlar ve demirbaşlar olarak nitelendirilebilir. Bu yatırımların maliyetlerinin genellikle yüksek olması, bu yatırımların nasıl finanse edileceği konusunu da önemli kılmaktadır.

Yapılan ankete göre Tablo 3.11’ de kurumların yeni sabit kıymet yatırımlarının finansmanının sağlandığı kaynaklar ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların yeni sabit kıymet yatırımlarının finansmanının sağlandığı kaynaklar şu şekildedir; Kurumların %35.7’si kısa ve orta vadeli banka kredisi ile, %28.6’sı ticari borçlanma ile, %21.4’ü sermaye artışı ile ve %3.6’sı bünyede bırakılan fonlar ile sabit kıymet yatırımlarını finanse ederken, %10.7 oranında kurum ise diğer finansman kaynaklarını tercih etmektedir.

Bu anket sorusu göstermektedir ki Şanlıurfa’da faaliyet gösteren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin büyük kısmı sabit kıymet yatırımlarının finansmanını dış kaynaklardan sağlamaktadırlar (Tablo 3.11).

Tablo 3.11: Kurumlarda Yeni Sabit Kıymet Yatırımlarının Finansmanının Sağlandığı Kaynaklar

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Kaynaklar	Ticari Borçlanma	8	28,6
	Kısa/Orta Vadeli Banka Kredisi	10	35,7
	Sermaye Artışı	6	21,4
	Bünyede Bırakılan Fonlar	1	3,6
	Diğer	3	10,7
	TOPLAM	28	100

3.3.12. Kurumların Kısa Vadeli Nakit Fonlarını Değerlendirme Durumları

Yapılan ankete göre Tablo 3.12’ de kurumların kısa vadeli nakit fonlarını değerlendirme durumları ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların kısa vadeli nakit fonlarını değerlendirme durumları şu şekildedir; Kurumların %60.7’lik gibi büyük bir kısmı kısa vadeli fonlarını vadesiz mevduatta değerlendirirken, %35 oranında kurum yetkilisi, diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer seçeneği içerisinde kurumların duran varlık yatırımları gösterilebilir. Kurumların %3.6’sı nakit fonlarını hisse senedi yatırımı ile değerlendirirken, ankete katılan hiçbir kurum nakit fonlarını devlet tahvili ve repoda değerlendirmemektedir.

Elde edilen bulgulara göre, vadesiz mevduat ve diğer seçeneğinin ön planda olmasının nedeni, büyük ihtimalle kurumların çok büyük bir kısmının ortaklarla yönetilmesi ve buna bağlı olarak da klasik şekilde nakit fonlarının değerlendirilmesi olduğu söylenebilir. Kurumlarda birden fazla ortağın olması, nakit fonlarının farklı alanlarda kullanılmasını önleyebilecektir. Dolayısıyla kurumlardaki nakit fonlar bu nedenle vadesiz mevduat olarak değerlendirilmiş olabilir (Tablo 3.12).

Tablo 3.12: Ankete Katılan Kurumların Kısa Vadeli Nakit Fonlarını Değerlendirme Durumları

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Değerlendirme Durumu	Hisse Senedi Alarak	1	3,6
	Vadesiz Mevduat	17	60,7
	Devlet Tahvili / Hazine Bonosu	0	0
	Repo	0	0
	Diğer	10	35,7
	TOPLAM	28	100

3.3.13. Kurumlarda İşletme Sermayesi Düzeyinin Yeterliliği

Yapılan ankete göre Tablo 3.13'te kurumların işletme sermayesi düzeyinin yeterliliği ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların işletme sermayesi düzeyinin yeterliliği şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %53.6'sı işletme sermayesi düzeylerinin yeterli olmadığını belirtirken, %46.4'ü işletme sermayesi düzeylerini yeterli görmektedir. Kurumların yarısından fazlasının işletme sermayesi düzeyinin yetersiz olması, kurumların işletme sürecinde bazı finansal sıkıntılar yaşadıklarını göstermektedir (Tablo 3.13).

Tablo 3.13: Ankete Katılan Kurumlarda İşletme Sermayesi Düzeyinin Yeterliliği

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
	Evet	13	46,4
	Hayır	15	53,6
	TOPLAM	28	100

3.3.14. Kurumlarda İşletme Sermayesi Yönetiminin Başarı Durumu

Yapılan ankete göre Tablo 3.14’te kurumların işletme sermayesinin başarı durumu ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların işletme sermayesinin başarı durumu şu şekildedir; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yetkililerinin %78.6’sı işletme sermayesi yönetiminin başarılı bir şekilde sürdürüldüğünü belirtmiştir. Kurum yetkililerinin %21.4’ü ise kurumlarında işletme sermayesi yönetiminin başarılı olmadığını ifade etmiştir (Tablo 3.14).

Tablo 3.14: Ankete Katılan Kurumlarda İşletme Sermayesi Yönetiminin Başarı Durumu

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
	Evet	22	78,6
	Hayır	6	21,4
	TOPLAM	28	100

3.4. ANKETE KATILAN KURUMLARIN DEVLETİN UYGULADIĞI DÜZENLEMLER HAKKINDAKİ GENEL GÖRÜŞLERİ

Devletin uyguladığı kural ve düzenlemeler özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri için hayati önem taşımaktadır. Çünkü bu kurumların gelirlerinin çok büyük bir kısmı devlet tarafından yapılan ödemelerden oluşmaktadır. Ankette yer alan bu sorular ile devletin kural ve uygulamaları ile ilgili olarak, kurumların görüşleri ortaya çıkarılmıştır.

3.4.1. Devletin Kurumlara Öğrenci Başına Ödediği Para Miktarı ve Kurumlar İçin Ayırdığı Bütçenin Yeterliliği

Yapılan ankete göre Tablo 4.1’ de devletin kurumlara öğrenci başına ödediği para miktarı ve kurumlar için ayırdığı bütçenin yeterliliği ortaya konulmuştur. Tabloya göre devletin kurumlara öğrenci başına ödediği para miktarı ve kurumlar için ayırdığı bütçenin yeterliliği şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %92.9’u, devletin kurumlara öğrenci başına ödediği para miktarı ve ayırdığı bütçenin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Devletin öğrenci başına ödediği para miktarı ve ayırdığı bütçenin yeterli olduğunu belirten kurum yetkilisi oranı ise sadece %7.1'dir.

Devletin 2009 yılına kadar kurumlara yaptığı öğrenci başına ödemelerde sürekli olarak iyi miktarda artışlar olurken, 2009 yılından itibaren bu artışlar çok az olmuştur. Ayrıca 2010 yılında öğrenciye verilecek ders sayısının artırılıp, artırılan bu ders sayısı karşılığında ödeme yapılmayacak olması kurumları zor durumda bırakmıştır. Kurumların neredeyse tek maddi kaynağı olan devlet, kurumlara gereken miktarda ödemeyi yapmaması nedeniyle, kurumların işletme sermayesi düzeyinin yetersiz olmasına zemin oluşturmuştur (Tablo 4.1).

Tablo 4.1:Devletin Kurumlara Öğrenci Başına Ödediği Para Miktarı ve Ayırdığı Bütçenin Yeterliliği

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
	Evet	2	7,1
	Hayır	26	92,9
	TOPLAM	28	100

Kurum yetkililerinin %90'dan fazlası devletin kurumlara ayırdığı bütçenin yetersiz olduğu görüşündedir. Kurum yetkilileri bundan dolayı finansal anlamda büyük sıkıntılar çektiklerini ve çok az kâr ettiklerini, bazen de zararına çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum kurumların gelir gider durumunun yaklaşık olarak ortaya konulmasını zorunlu kılmıştır.

Kurumların 2009 ve 2010 yılı gelir gider durumu ve elde edilen kâr miktarı aşağıda belirtilmiştir;

2009 yılı aylık gelir gider durumu;

Devlet tarafından özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine 2009 yılında bireysel eğitim alan öğrenci için verilen ücret 328,32 TL olup, bireysel ve grup eğitimini birlikte alan öğrenci için 422,28 TL verilmektedir.

Kurumlarla yapılan görüşmelerde sadece bireysel eğitim alan öğrenci sayısı ile bireysel ve grup eğitimini birlikte alan öğrenci sayısının neredeyse birbirine eşit olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır.

2009 yılında 100 öğrencili bir kurumun aylık geliri aşağıdaki gibidir;

Tablo 4.2: 2009 Yılı 100 Öğrencili Bir Kurumun Aylık Yaklaşık Gelir Durumu

Öğrenci Sayısı	Bir Öğrenci Ücreti	Gelir
50 (Bireysel Eğitim)	328,32 TL	16.416,00 TL
50 (Bireysel ve Grup)	422,28 TL	21.114,00 TL
	Toplam	37.530,00 TL

Bireysel eğitim gören 50 öğrenci için toplam 16.416,00 TL gelir elde edilirken, bireysel ve grup eğitim alan 50 öğrenciden 21.114,00 TL gelir elde edilmektedir. Yani kurum bir ayda toplam 37.530,00 TL gelir elde etmektedir (Tablo 4.2).

2009 yılında 100 öğrencili bir kurumun aylık gider durumu aşağıdaki gibidir;

Tablo 4.3: 2009 Yılı 100 Öğrencili Bir Kurumun Aylık Yaklaşık Gider Durumu

Giderler	Gider Tutarı
Personel Giderleri	16.000,00 TL
SSK Primi	3.000,00 TL
Kira	2.000,00 TL
Servis Araçları Yakıt, Bakım ve Sigorta	3.000,00 TL
Telefon, Su, Elektrik, Isıtma vb.	1.500,00 TL
Bakım ve Onarım	1.000,00 TL
Kırtasiye Gideri	1.000,00 TL
Vergi (Kurumlar, Geçici, KDV, Stopaj)	5.500,00 TL
Toplam	33.000,00 TL

Kurumların giderlerine baktığımızda, 2009 yılı şartlarında 100 öğrencili bir kurumda 1 müdür, 4 öğretmen, 1 rehberlikçi, 1 fizyoterapist, 1 sekreter, 3 şoför, 3 servis personeli, 1 usta öğretici ve 1 temizlikçi bulunmalıdır. Kurumlarda çalışan bu personellerin maaşları 600,00 ile 5.000,00 TL arasında değişmektedir. Kurumların ortalama personel giderleri 16.000,00 TL'dir.

Kurumlar ayrıca personelleri için aylık olarak yaklaşık 3.000,00 TL Sosyal Güvenlik Primi yatırmaktadır.

Kurum yetkilileriyle yapılan görüşmelere göre ödenen kira miktarı ortalama 2.000,00 TL'dir.

100 öğrenciye sahip bir kurumun, öğrencilerin eğitime getirilmesi için 3 servis aracına ihtiyaç vardır. Bu servis araçlarının aylık yakıt gideri, bakım onarımı, sigorta vb. giderleri yaklaşık 3.000,00 TL'dir.

Kurumların aylık elektrik, su, telefon, internet, ısıtma ve soğutma gibi giderleri yaklaşık olarak 1.500,00 TL'dir.

Kurumlarda aylık olarak yapılan bakım ve onarımın 1.000,00 TL, aynı şekilde kırtasiye giderlerinin de 1.000,00 TL olduğu tahmin edilmektedir.

Kurumlar %20 oranında geçici vergi ve kurumlar vergisi vermektedir. Kurumlarda KDV oranı ise %8'dir. Ayrıca işçi ücretleri üzerinden vergi olarak %15 stopaj kesintisi yapılır. Bu oranlara göre kurumlar vergisi ve geçici vergi toplamı ortalama 2.500,00 TL'dir. Stopaj kesintisi yaklaşık 1.000,00 TL olup, KDV ise yaklaşık olarak 2.000,00 TL'dir. Yani toplam ödenen vergi miktarı yaklaşık olarak 5.500,00 TL'dir.

Yukarıda verilen giderlere göre, kurumların aylık yaklaşık gideri 33.000,00 TL'dir (Tablo 4.3).

Sonuç olarak 2009 yılında 100 öğrenciye sahip bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi aylık 4.530,00 TL kâr etmektedir. Kurumlarda bu kâr, kurum binasının kiralık olmaması ve bakım onarım gibi giderlerin bulunmaması durumunda yaklaşık 3.000,00 TL artacaktır. Ancak kurumlarda resmi tatil günlerinde eğitim yapılmamaktadır ve bu günler için devlet tarafından ödeme yapılmadığı düşünüldüğünde, kurumun aylık kârında azalma meydana gelebilecektir.

2009 yılında 200 öğrenciye sahip bir kurumun aylık geliri ise yaklaşık olarak 75.060,00 TL'dir. Öğrenci sayısının artması kurum kârını da arttırmaktadır. Çünkü kurumlarda gelir artarken bazı giderler sabit kalmaktadır. Özellikle kira, bakım onarım, servis ve personel giderleri ya sabit kalmakta ya da çok az artmaktadır. 100 öğrenciye sahip bir kurumun normal şartlar altında 5.000,00 TL'ye yakın kâr ederken, bu kâr 200 öğrencili bir kurumda 15.000,00 TL ile 20.000,00 TL arasında olacaktır.

2009 yılı gelir gider durumuna göre, 80 öğrenciye sahip bir kurum 30.000,00 TL gelir elde ederken, kurum giderleri yaklaşık 4.000,00 TL düşerek 29.000,00 TL

olmaktadır. Yani 2009 yılında öğrenci sayısı 80'in altında olan bir kurum büyük olasılıkla zarar edecektir.

2010 yılı aylık gelir gider durumu;

Devlet tarafından özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine 2010 yılında bireysel eğitim alan öğrenci için verilen ücret 335,88 TL olup, bireysel ve grup eğitimini birlikte alan öğrenci için 432,00 TL verilmektedir.

2010 yılında 100 öğrencili bir kurumun aylık geliri aşağıdaki gibidir;

Tablo 4.4: 2010 Yılı 100 Öğrencili Bir Kurumun Aylık Yaklaşık Gelir Durumu

Öğrenci Sayısı	Bir Öğrenci Ücreti	Gelir
50 (Bireysel Eğitim)	335,88 TL	16.794,00 TL
50 (Bireysel ve Grup)	432,00 TL	21.600,00 TL
	Toplam	38.394,00 TL

Bireysel eğitim gören 50 öğrenci için toplam 16.794,00 TL gelir elde edilirken, bireysel ve grup eğitim alan 50 öğrenciden 21.600,00 TL gelir elde edilmektedir. Yani kurum bir ayda toplam 38.394,00 TL gelir elde etmektedir (Tablo 4.4).

2010 yılında 100 öğrencili bir kurumun aylık gider durumu aşağıdaki gibidir;

Tablo 4.5: 2010 Yılı 100 Öğrencili Bir Kurumun Aylık Yaklaşık Gider Durumu

Giderler	Gider Tutarı
Personel Giderleri	18.500,00 TL
SSK Primi	3.250,00 TL
Kira	2.250,00 TL
Servis Araçları Yakıt, Bakım ve Sigorta	4.000,00 TL
Telefon, Su, Elektrik, Isıtma vb.	1.500,00 TL
Bakım ve Onarım	1.000,00 TL
Kırtasiye Gideri	1.000,00 TL
Vergi (Kurumlar, Geçici, KDV, Stopaj)	6.000,00 TL
Toplam	37.500,00 TL

2009 yılında kurumlar tarafından öğrencilere verilen aylık 6 seanslık eğitim, 2010 yılında devlet tarafından 8 seansa çıkarılmış ve fazladan verilecek 2 seans için ücret verilmeyeceği konusunda düzenleme yapılmıştır. Bu durum kurum giderlerinde önemli bir artışa neden olmuştur.

2010 yılındaki seans artışı öğretmen ve şoför sayısının arttırılmasını gerektirmiştir. Kurumların personel giderleri yaklaşık 18.500,00 TL'dir.

Kurumlar personelleri için aylık olarak yaklaşık 3.250,00 TL Soysak Güvenlik Primi yatırmaktadır.

Ödenen kira miktarı yaklaşık 2.250,00 TL'dir.

2010 yılında seans sayısının artması nedeniyle 1 servis aracına daha ihtiyaç vardır. Servis araçları gideri yaklaşık 4.000,00 TL'dir.

Kurumların aylık elektrik, su, telefon, internet, ısıtma ve soğutma gibi giderleri yaklaşık olarak 1.500,00 TL'dir.

Kurumların bakım onarım giderleri ve kırtasiye giderleri aylık 2.000,00 TL'dir.

Kurumların aylık vergi giderleri yaklaşık 6.000,00 TL'dir.

Yukarıda verilen giderlere göre, kurumların 2010 yılı aylık yaklaşık gideri 37.500,00 TL'dir (Tablo 4.5).

Yukarıdaki verilere göre 2010 yılında 100 öğrenciye sahip bir kurum aylık ortalama 1.000,00 TL'ye yakın kâr etmektedir. Bu kâr, kira vb. giderler çıkarıldığında 3.000,00 TL artabilmektedir. Ancak olağandışı giderlerin ortaya çıkması durumunda kurumun zarar etmesi söz konusu olacaktır.

2010 yılında kurumların kârı, fazla seans uygulamasının oluşturduğu gider artışı nedeniyle düşüş göstermektedir. 2010 yılı için 100'ün altında öğrenciye sahip kurumlar büyük olasılıkla zarar edeceklerdir.

2010 yılında 200 öğrenciye sahip kurumlar, bazı giderlerin sabit kalması nedeniyle yaklaşık 5.000,00 TL kâr edeceklerdir.

Ankette yer alan verilere göre kurumların %90'ı 100'ün üzerinde öğrenciyi sahiptir. Bundan dolayı 2010 yılı itibariyle zarara uğrayan kurum sayısı çok azdır.

3.4.2. Devletin Kurumlara Yapması Gereken Ödemeyi Zamanında Yapıp Yapmama Durumu

Yapılan ankete göre Tablo 4.6' da devletin kurumlara yapması gereken ödemeyi zamanında yapıp yapmama durumu ortaya konulmuştur. Tabloya göre devletin kurumlara yapması gereken ödemeyi zamanında yapıp yapmama durumu şu şekildedir; Anketi cevaplayan kurum yetkililerinin %85.7'sine göre, devlet kurumlara yapması gereken ödemeleri zamanında yapmamaktadır. Kurum yetkililerinin sadece %14.3'ü devletin ödemeleri zamanında yaptığını ifade etmiştir.

Bu konuyla ilgili aslında farklı bir durum söz konusudur. Devlet 2009 yılı ortalarından itibaren bir ayın ödemesini 2 ay sonra yapma veya 1 ay sonra yapma politikasını benimsemiştir. Devlet ödemeyi 2 ay sonra yapacağını belirttiği zaman, bu ödemeler 2 ay sonra yapılmıştır. Yani burada devlet ödemeyi yapacağını belirttiği ayda ödemeyi yapmıştır. Ancak bu ödemenin 1 veya 2 ay önceki eğitim faaliyeti için olması kurumlarda geç ödeme yapıldığı kanaatinin oluşmasına neden olmuştur.

Ödeme zamanında kurumlar için en büyük sorun, kurumların yaptıkları giderlerin karşılığını 1 veya 2 ay sonra almalarıdır. Bu durum da kurumların işletme sermayesini olumsuz etkilemektedir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6: Devletin Kurumlara Yapması Gereken Ödemeyi Zamanında Yapıp Yapmama Durumu

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
	Evet	4	14,3
	Hayır	24	85,7
	TOPLAM	28	100

3.4.3. Devletin Kurumlara Uyguladığı Yasaklayıcı ve Sınırlandırıcı Düzenlemeler

Yapılan ankete göre Tablo 4.7’de devletin kurumlara uyguladığı yasaklayıcı ve sınırlandırıcı düzenlemeler ortaya konulmuştur. Tabloya göre devletin kurumlara uyguladığı yasaklayıcı ve sınırlandırıcı düzenlemeler şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %50’si devletin kurumlara ayırdığı yetersiz bütçeyi devletin kurumlara uyguladığı yasaklayıcı ve sınırlandırıcı düzenleme olarak görürken, %28.6’sı hukuki zorlukları bu düzenlemeler arasında ön plana çıkarmıştır. Kurum yetkililerinin %14.3’ü kurumlar vergisi oranını, %3.6’sı SSK Prim oranını devletin kurumlara uyguladığı yasaklayıcı ve sınırlandırıcı düzenleme olarak görürken, yalnızca %3.6 oranında kurum yetkilisi diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Bu soru aslında daha önceki bazı anket sorularının güvenilirliğini de arttırmıştır. Devletin kurumlara yeterli bütçe ayırmadığı sonucu, bu soruda da ortaya çıkmıştır. Özellikle hukuki zorlukların da kurum için önemli sorun teşkil ettiği görülmektedir. Kurum yetkilileriyle yapılan yüz yüze görüşmelerde kurumların açılmasından kapanmasına kadar hukuki açıdan büyük sıkıntılar çekildiği belirtilmiştir (Tablo 4.7).

Tablo 4.7: Devletin Kurumlara Uyguladığı Yasaklayıcı ve Sınırlandırıcı Düzenlemeler

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Düzenlemeler	Hukuki Zorluklar	8	28,6
	Kurumlar Vergisi Oranı	4	14,3
	Yetersiz Bütçe	14	50,0
	SSK Prim Oranları	1	3,6
	Diğer	1	3,6
	TOPLAM	28	100

3.4.4. Devletin Kurumlara Uyguladığı Özendirici Kural ve Düzenlemeler

Devletin kurumlara uyguladığı özendirici kural ve düzenlemeler, 2006 yılında sosyal güvencesi olmayan engelli bireylerin de eğitim yardımına tabii tutulmasıyla

ihtiyaç haline gelmiştir. Bu nedenle 2007 yılında yapılan yasal düzenlemeler ile devlet özel eğitim kurumları için bazı özendirici düzenlemeler yapmıştır.

Yapılan ankete göre Tablo 4.8’ de devletin kurumlara uyguladığı özendirici kural ve düzenlemeler ortaya konulmuştur. Tabloya göre devletin kurumlara uyguladığı özendirici kural ve düzenlemeler şu şekildedir; Kurum yetkililerinin %46.4’ü mali teminat şartının kaldırılmasını, %14.3’ü kurum açma ve öğretime başlama iznini birleştirilmesini, %14.3’ü valiliğe yapılan başvurudan sonraki 3 aylık bekleme süresinin kaldırılmasını ve yine %14.3 oranının da en az ödenmiş sermaye şartının kalkmasını devletin kurumlara uyguladığı özendirici kural ve düzenlemeler arasında görmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen yetkililerin oranı ise %10.7’dir. (Tablo 4.8).

Tablo 4.8:Devletin Kurumlara Uyguladığı Özendirici Kural ve Düzenlemeler

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
Düzenlemeler	Mali Teminat Şartının Kaldırılması	13	46,4
	Kurum Açma ve Öğretime Başlama İzninin Birleştirilmesi	4	14,3
	Valiliğe Yapılan Başvurudan Sonraki 3 Aylık Bekleme Süresinin Kalkması	4	14,3
	En Az Ödenmiş Sermaye Şartının Kalkması	4	14,3
	Diğer	3	10,7
	TOPLAM	28	100

3.5. KURUMLARIN REKLAM HAKKINDAKİ GENEL DÜŞÜNCELERİ

Reklam, bir işletmenin ürün ve hizmetleri hakkında hedef kitleleri satın alma eylemine yöneltmek ve işletme imajını bu kitleler üzerinde oluşturabilmek için medyada yer ve zaman satın alma yoluyla gerçekleştirdiği enformasyon ve ikna etme faaliyetleridir. (www.kobibilgi.org, 20.07.2010)

İşletmeler için reklam şüphesiz çok önemli bir unsurdur. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin diğer işletmelerden farklı olarak sahip oldukları yapıları ile reklama ihtiyaç duyup duymadıkları aşağıda yer alan sorular ile ortaya çıkarılmıştır.

3.5.1. Reklamın Kurumlara Yaptığı Katkı

Yapılan ankete göre Tablo 5.1’ de reklamın kurumlara yaptığı katkı ortaya konulmuştur. Tabloya göre reklamın kurumlara yaptığı katkı şu şekildedir; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri yetkililerinin %53.6’sı reklamın kurumlarının tanıtımına önemli bir katkısının olmadığını belirtmiştir. Reklamın kurumlara katkısının %46.4 oranında olduğu görülmektedir. (Tablo 5.1).

Tablo 5.1:Reklamın Kurumlara Yaptığı Katkı

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
	Evet	13	46,4
	Hayır	15	53,6
	TOPLAM	28	100

3.5.2. Kurumların Reklam İçin Bütçe Ayırma Durumu

Yapılan ankete göre Tablo 5.2’ de kurumların reklam için bütçe ayırma durumu ortaya konulmuştur. Tabloya göre kurumların reklam için bütçe ayırma durumu şu şekildedir; Kurumların %60.7’si reklam için bütçe ayırırken, %39.3 oranında kurumun reklam için ayrı bir bütçeye sahip olmadığı görülmektedir.

Bu sonuç kurumların reklama fazla önem vermediğini göstermektedir. Özel eğitim kurumları yapıları itibariyle üretim işletmelerinden farklı olmaları nedeniyle reklam konusunda diğer işletmelerin çok gerisindedir. Özel eğitim kurumlarının diğer işletmelerden en büyük farkı devletten elde ettikleri gelirlerle faaliyetlerini devam ettirmeleridir. Bu durum da kurumların reklama olan ilgisini azaltmaktadır. (Tablo 5.2).

Tablo 5.2:Kurumların Reklam İçin Bütçe Ayırma Durumu

Kurum Sayısı (n=28)		f	%
	Evet	11	39,3
	Hayır	17	60,7
	TOPLAM	28	100

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilindiği gibi finansal yönetimin ana işlevlerinden biri kaynakların alternatif kullanım alanları arasında en etkin biçimde dağıtımıdır. Kaynakların kullanım alanları döner ve sabit varlıklar olarak ikiye ayrılmaktadır.

İşletmelerin duran ve cari varlıklara yapacağı yatırım tutarı ve bunların nasıl finanse edileceği, bağlayacakları fonların kullanım yerleri işletmelerin özelliklerine göre değişir. Bu varlıkların türü ve miktarı, belirli bir işletmenin ürettiği mallara, teknik gereklere ve yöneticilerin değer yargılarına göre değişir. Finansal amaç işletmenin piyasa değerini artırmaktır.

İşletme sermayesi, işletmenin tam kapasite ile çalışabilmesi, üretime kesintisiz devam edebilmesi, iş hacminin genişletilebilmesi, yükümlülükleri karşılayamama riskinin azaltılması, işletmenin kredi değerliliğinin artırılması ve işletmenin olağanüstü dönemlerde zor duruma düşmesinin önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Kısacası işletme sermayesi, işletmenin temel hedefine ulaşmasında çok önemli bir kriterdir. İşletme sermayesinin yetersiz olması, işletmenin piyasadaki saygınlığının azalmasına ve kârlılığının azalmasına neden olmaktadır. Yine işletme sermayesinin aşırı fazla olması da işletmede bazı olumsuzluklara neden olmaktadır. Bu nedenle kurumlarda optimum işletme sermayesinin belirlenmesi gerekir. Optimum işletme sermayesi düzeyi belirlenirken, yönetici işletme içi faktörleri, ülkenin ekonomik yapısını, sektör yapısını ve yasal düzenlemeleri göz önünde bulundurarak hareket etmelidir.

İşletme sermayesi kalemleri alacak, nakit ve stok olarak sınıflandırılır. İşletme sermayesinin kârlılığı bu üç kalemin etkin yönetimine bağlıdır.

Özel eğitim kurumlarında alacak yönetiminde etkinliğin sağlanması, işletme sermayesi yönetiminde etkinliğin sağlanabilmesi için büyük önem taşımaktadır. Özel eğitim kurumları alacak bakımından genellikle devlete bağımlı olduğundan, alacakların kuruma kazandırılmasında önemli bir dezavantaja sahiptirler. Alacak miktarının artması veya gecikmesi işletme sermayesi açısından büyük sorunlara neden olmaktadır. Alacaklardaki sıkıntı nedeniyle nakit ihtiyacı artan kurum, başka kaynaklardan nakit sağlama yolunu seçecek ve finansman sorunlarıyla karşı karşıya kalabilecektir.

Kurumların bu gibi sorunlarla karşı karşıya kalmamaları için bağımlı oldukları devlet kurumları ile sürekli irtibat içinde olup, meydana gelecek nakit gecikmelerini önlemeleri gerekmektedir. Bunun yanı sıra kurumun gelir açısından devlete olan bağımlılığı azaltılıp, kuruma nakit girdisi sağlayacak farklı kaynaklar aranmalıdır.

Özel eğitim kurumlarında işletme sermayesi yönetiminde önemli olan kalemlerden bir diğeri nakit yönetimidir. Nakit yönetimi işletmenin borç ödeme gücü ve kârlılığını etkilemektedir. Nakit yönetiminin başarılı olabilmesi için, işletmenin nakit ihtiyacının, kullanılabilir nakit miktarının, nakit kaynaklarının ve elde tutulma maliyetinin bilinmesi gerekir. Bu nedenle, işletme sermayesi ihtiyacı çok önemli bir konuma sahiptir. İşletmelerde nakit yönetiminde, hangi finansal araçların kullanılması durumunda en fazla gelirin elde edilebileceği kararı çok önemlidir. Bu kararlar verilirken kullanılacak finansal araçların taşıdığı risk, getirisi ve vadesi göz önünde tutulmalıdır. Nakit yönetiminde kullanılacak finansal araçlar (varlıklar) döviz, repo, hazine bonosu, yatırım fonu gibi kısa sürede nakde çevrilebilecek finansal araçlardır.

Özel eğitim kurumlarının nakit yönetimine çok önem vermeleri gerekir. Kuruma sadece belli dönemlerde büyük nakit girişleri olmaktadır ve kurum bu dönemlerde nakit yönetimini başarılı gerçekleştirirse, ilerde sıkıntı yaşama ihtimali azalmış olacaktır. Kurumların yeteri miktarda nakit bulundurup, fazla olan kısmı en iyi şekilde değerlendirmesi gerekmektedir.

İşletme sermayesi yönetiminin çok önemli bir kalemini oluşturan stokların yönetimi, özel eğitim kurumlarında işletme sermayesi yönetiminde pek etkili olmayan bir kalemdir. Hiçbir üretim yapmayan özel eğitim kurumları, tamamen verdikleri eğitim hizmeti karşılığında belli bir gelir elde etmektedir. Ancak kurumlar ileriki dönemlerde kapasitelerini arttırabileceklerini göz önüne alarak, bu kapasitenin arttırılabilmesi için gerekli olan malzemeleri stoklarında bulundurmalı veya bunun için hazırlık yapmalıdırlar.

Bu çalışmada Şanlıurfa'da yer alan özel eğitim kurumlarının işletme sermayesi yönetimi ile ilgili olarak, anket yöntemi ile yapılan araştırmada, kurumların finansal durumu ve özellikle işletme sermayesi hakkında önemli bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Kurumların genel ve finansal sorunlarına değinilmiş olup, ileride ortaya çıkabilecek sorunlar için de genel bilgiler verilmiştir. Kurumların devlete karşı olan ve

devletin kurumlara karşı olan sorumlulukları ele alınarak, kurumların devletin uyguladığı düzenlemelere karşı memnuniyet durumu net bir şekilde ortaya konulmuştur.

Bu çalışma ile kurumların özellikle son 10 yıldaki sayısal anlamda büyük artışı, 2009 yılından itibaren ortaya çıkan durgunluk ve bu artış ile azalışın nedenleri ortaya konularak ileride özel eğitim kurumu açma düşüncesinde olan kişilere, özel eğitim kurumu yöneticilerine ve bu kurumlarla ilgili düzenlemeler yapan devlet kurumlarına, genel ve finansal anlamda bir kaynak oluşturması sağlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre özel eğitim kurumlarında işletme sermayesi yönetiminin tam bilinçli olarak yapılmadığı ve bu durumun işletmelere bazı finansal sıkıntılar getirdiği görülmektedir. Bundan dolayı özel eğitim kurumlarının daha profesyonel anlamda finansal kararlar alarak kurumlarını şu anda yaşadıkları ve gelecekte yaşayabilecekleri finansal sıkıntılara maruz kalmamalarını sağlamaları gerekmektedir.

Araştırmadan elde edilen verilerden çıkan sonuçlara göre kurumların %82.1'i 2005 yılından sonra kurulmuştur. Anket sonuçlarına göre kurumların yaklaşık yarısı hem kuruluş aşamasında hem de 2009 yılında 2 ortakla faaliyetine devam etmiştir. Kurumların %64.3'ü limited şirkettir. Bu durum kurumların limited şirketlerinin avantajlarından yararlanmak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Ankete göre kurumların %53.6'sı kiralık binalarda faaliyet göstermektedir. Kurum binalarının kiralık olmasının, sermaye yetersizliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Kurumların %85'i 150 üzerinde öğrenci kapasitesine sahip olup, kurumların %92.9'u 2009 yılında 100 üzeri öğrenci ile faaliyetine devam etmiştir. Bu sonuç kurumların tam kapasiteye yakın çalıştığını göstermektedir. Anket sonuçlarına göre kurumların %67.9'u 20 üzeri personel çalıştırmaktadır. Personel sayısı kurumda eğitim gören öğrenci sayısı ile doğru orantılıdır.

Anket sonuçlarına göre, kurumlar %67.9 oranla yatırım sürecinde finansman kaynağı olarak en çok öz sermayeyi kullanmaktadır. Yine yatırım sürecinde kurumların karşılaştıkları en önemli problemlerin öz sermaye temini, hukuki problemler ve yer temini olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlardan, kurumlar için öz sermayenin çok önemli olduğu fakat öz sermayenin temini konusunda bazı sıkıntılar yaşandığı

söylenbilir. Kurumların yarısından fazlası, işletme sermayesi finansmanını kurum içi kaynaklar ile sağlamaktadır.

Anket sonuçlarına göre kurumların işletme sürecindeki en önemli probleminin %60.7 ile insan kaynağı temini olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni, devletin branş personel çalıştırma zorunluluğu şartı koymasındadır. Ankete göre kurumların %75'inin hedeflediği bir borç oranı bulunmaktadır. Kurum yetkililerinin %53.6' sına göre işletme sermayesi ihtiyacının en çok arttığı durum, beklenen nakit giriş çıkışlarının gerçekleşmemesidir. Kurumlarda nakit giriş çıkışları devletin yapacağı ödemelere endekslidir. Devletin kurumlara yapacağı ödemelerde meydana gelen gecikmeler nedeniyle kurumlarda işletme sermayesi ihtiyacı artmaktadır. Anket sonuçlarından kurumların finansman kaynağı seçerken şirketin finansal yapısı ve finansman kaynağının maliyetini dikkate aldıkları sonucu çıkarılabilir. Kurumların %64.3'ü dış kaynaklardan borçlanma yolu ile yeni sabit kıymet yatırımı yapmaktadır. Kurumların %64.7'si kısa vadeli nakit fonlarını vadesiz mevduat ile değerlendirmektedir. Bu sonuç, kurumların riskli yatırımlardan uzak durduklarının göstergesidir.

Kurum yetkililerinin yaklaşık yarısı işletme sermayesi düzeyini yeterli görürken, %78'6'sı işletme sermayesi yönetiminin başarılı bir şekilde yürütüldüğü görüşüne sahiptir. Bu anket sonucuna rağmen kurumların işletme sermayesi yönetimini profesyonelce yürütmediği, anketin geneli ele alındığında ortaya çıkmaktadır.

Anket sonuçlarına göre kurumların neredeyse tamamının, devletin öğrenci başına ödediği para miktarını yetersiz gördüğü söylenebilir. Anket sonuçlarından devletin kurumlara yapması gereken ödemeyi zamanında yapmadığı da söylenebilir. Devletin kurumlara uyguladığı yasaklayıcı ve sınırlandırıcı düzenlemeler arasında hukuki zorluklar ve yetersiz bütçe %88.6 oranı ile kurumlar için en büyük sorun olarak görülmektedir. Ankete göre kurumların yarısından fazlası reklama hiç bütçe ayırmamaktadır.

Kurumların 2009 ve 2010 yıllarındaki gelir gider durumları ele alındığında, kurumların 2009 yılında finansal açıdan iyi durumda oldukları görülürken, 2010 yılında yeterli sayıda öğrenciye sahip olmayan kurumların finansal sıkıntılarla karşı karşıya kalmaları söz konusudur.

İlgili devlet kurumlarının ve özel eğitim kurumları yöneticilerinin her konuda daha bilinçli hareket etmeleri halinde, günümüzde çok fazla sayıda özel eğitim kurumunun faaliyet gösterdiği Türkiye’de, bu faaliyet alanını hem bireyler hem kurumlar ve hem de devlet için önemli katkılar sağlayacaktır.

Özel eğitim kurumları ve ilgili devlet kurumları için tezdin bazı öneriler sunulabilir.

Özel eğitim kurumları için öneriler;

a) Kurumlar arasında anlaşmalar yapılarak ve dernekleşmeye gidilerek haksız rekabet ortadan kaldırılmalı,

b) Kurumlarda reklam için ayrılan bütçe arttırılmalı,

c) Kurum dernekleri bankalar ile iletişim kurarak, bankalar tarafından kurumlara yönelik düşük faizli ve uygun koşullarda kredi verilmesi sağlanmalı,

d) Kurumlarda işletme sermayesi yönetimi uzman kişilerce yürütülmeli,

e) Sadece devletten gelen nakit girişi beklenmemeli, eğitim alanında gelir getirici farklı faaliyetlerde de bulunularak işletme sermayesi arttırılmalı,

f) Kurumlar sürekli ilgili devlet kurumlarıyla iletişim halinde olmalı ve gerektiğinde kurumlar ile ilgili sorunlar kamuoyuna duyurulmalı,

g) Devletin geçmişte yaşananlardan dolayı kurumlara olan güvensizliği, yeniden güvene dönüştürülmeli,

h) Kurumlar elde ettikleri gelirlerle, kâr getirecek yatırımlar yaparak veya gelirleri farklı alanlarda değerlendirerek, gerektiği zamanlarda işletme sermayesi ihtiyacı karşılanmalı.

İlgili devlet kurumları için öneriler;

a) Kurumlar için büyük sıkıntı oluşturan bürokratik işlemler kaldırılmalı veya azaltılmalı,

- b) Kurumlara yapılacak ödemeler zamanında yapılmalı,
- c) Devlet tarafından kurumlara Avrupa Birliği gibi fonlardan kaynak sağlama imkânı verilmeli,
- d) Kurumların finansal yapıları incelenmeli ve buna göre gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı,
- e) Kurumlar hakkında yapılacak yasal düzenlemeler, kurum yetkililerinin de görüşü alınarak yapılmalı.

EKLER

EK-1: ŞANLIURFA İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNE UYGULANAN ANKET FORMU

Sayın Yönetici,

Bu anket formunda sorulan sorulara vereceğiniz cevaplar, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bilim Dalı yüksek lisan öğrencisi Muhammet Fatih SANCAR' ın Yrd. Doç. Dr. Ramazan AKBULUT danışmanlığında hazırlayacağı “Şanlıurfa'daki Özel Eğitim Kurumlarında Yatırım ve İşletme Döneminde Sürdürülebilir Kaynak Yönetimi” adlı yüksek lisan tezi çalışmasında kullanılacaktır. Sorulara vereceğiniz cevapların üçüncü şahıslar ile paylaşımı kesinlikle söz konusu değildir.

Ankete göstereceğiniz ilgiye teşekkür eder, başarılar dileriz.

Not: İşletme Sermayesi, işletmenin bir faaliyet dönemi (bir yıl) içerisinde nakde dönüşmesi beklenen dönen varlıklardır. **İşletme Sermayesi Yönetimi**, işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli varlıklar ile bu varlıkların finansmanında kullanılan kaynaklara ilişkin politika ve teknikleri kapsar.

Muhammet Fatih SANCAR Email: mfsancar@superposta.com

ANKET FORMU

1. Kurumunuzun öğretime başladığı tarih, kuruluştaki ve 2009 yılındaki ortak sayısı nedir?

- a) Kurumun öğretime başladığı tarih :
b) Kuruluş aşamasındaki ortak sayısı :
c) 2009 yılındaki ortak sayısı :

2. Kurumunuzun hukuki yapısı nedir?

- a) Anonim Şirket b) Limited Şirket c) Şahıs Firması d) Şahıs Şirketi
e) Diğer (.....)

3. Kurumunuzun faaliyet gösterdiği yerin mülkiyet durumu nedir?

- a) Kira b) Kuruma ait c) Aile bireylerine ait d) Kurum ortaklarına ait
e) Diğer (.....)

4. Kurumunuzun öğrenci kapasitesi nedir?

- a)50' den az b)50-100 c)100-150 d)150-200 e)200' den fazla

5. Kurumunuzda çalışan personel sayısı?

- a) 5-10 b) 11-15 c) 16-20 d) 21-25 e) 25' ten fazla

6. Kurum öğretime başladığında kaç öğrenciniz vardı?

- a) 35' den az b) 35-60 c) 60-85 d) 85-110 e) 110' dan fazla

7. Şuan kaç öğrenciniz var?

- a) 50' den az b) 50-100 c) 100-150 d) 150-200 e) 200' den fazla

8. Kurumunuzun yatırım sürecindeki finans kaynağı nedir?

- a) Öz sermaye b) Banka Kredisi c) Dernek/Vakıf
d) Banka dışında temin edilen borçlar e) Diğer (.....)

9. Kurumunuzun yatırım sürecinde karşılaştığı en önemli problem nedir?

- a) Hukuki b) Yer temini c) Kredibilite d) Özkaynak e) Diğer(.....)

10. Kurumunuzun yatırım sürecinde sağladığı kaynakların ortalama vade yapısı nedir?

- a) 1 yıldan az b) 2-3 yıl c) 3-5 yıl d) 5-10 yıl e) 10 yıldan fazla

11. Kurumunuzun İşletme sürecinde karşılaştığı en önemli problem nedir?

- a) Rakipler b) Öğrenci sayısının yetersizliği c) İnsan kaynağı
d) İşletme Sermayesi e) Diğer(.....)

12. Kurumunuzun hedeflediği bir borç oranı var mıdır; varsa bu oranın değişkenliği nasıldır?

- a) Vardır, esnektir b) Vardır, biraz değişkendir c) Vardır, Sabittir
d) Yoktur e) Diğer(.....)

13. Kurumunuzun işletme sermayesi finansmanı hangi kaynaktan sağlanmaktadır?

- a) Özsermaye artışı b) Ticari borçlanma c) Banka kredisi d) Kurum İçi Kaynaklar
e) Diğer(.....)

14. Kurumunuzda işletme sermayesi ihtiyacının en çok arttığı durum nedir?

- a) Ekonomik ve finansal istikrarsızlık gerçekleşmemesi b) Beklenen nakit giriş çıkışlarının
c) Anlık çözümlerin üretildiği durumlar oluşturulmadığında d) Kurum politikaları uzmanlar tarafından
e) Diğer(.....)

15. Kurumunuzda finansal planlamanın vade yapısı nasıldır?

- a) Kısa dönemli b) Uzun dönemli c) Yapılmıyor d) Kısa ve Uzun dönemli (Her ikisinde)
e) Diğer(.....)

16. Finansal Planlamanızı en fazla olumsuz etkileyen faktör hangisidir?

- a) Politik istikrarsızlık b) Yüksek enflasyon c) Yüksek faiz oranı
d) Faiz belirsizliği e) Diğer(.....)

17. Finansman kaynağının seçiminde en önemli faktör hangisidir?

- a) Şirketin mali yapısı b) Genel ekonomik durum c) Finansman kaynağının maliyeti
d) Kaynak ihtiyacının vade yapısı e) Diğer(.....)

18. Tesis, bina ve araç gereç gibi yeni bir sabit kıymet yatırımının finansmanı genellikle hangi kaynaktan sağlanmaktadır?

- a) Ticari borçlanma b) Kısa/Orta vadeli banka kredisi c) Sermaye artışı
d) Bünyede bırakılan fonlar e) Diğer(.....)

19. Devletin kurumunuza uyguladığı yasaklayıcı, sınırlandırıcı kural ve düzenlemelerden en önemlisi hangisidir?

- a) Hukuki zorluklar b) Kurumlar vergisi oranı c) Yetersiz bütçe
d) SSK prim oranları e) Diğer(.....)

20. Devletin kurumunuza uyguladığı özendirici kural ve düzenlemelerden en önemlisi hangisidir?

- a) Mali teminat şartının kalkması b) Kurum açma ve öğretime başlama izninin birleştirilmesi
c) Valiliğe yapılan başvurudan sonraki 3 aylık bekleme süresinin kalkması
d) En az ödenmiş sermaye şartının kalkması
e) Diğer(.....)

21. Kısa vadede nakit fonlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Hisse senedi olarak b) Devlet tahvili / Hazine bonusu c) Repo
d) Vadesiz Mevduat e) Diğer(.....)

22. Kurumunuzun reklamı için bütçe ayırıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

23. Devletin kurumunuz için ayırdığı bütçe ve öğrenci başına ödenen miktar yeterli midir?

- a) Evet b) Hayır

24. Kurumunuz için reklamın katkısını görüyor musunuz?

a)Evet b) Hayır

25. Kurumunuzda işletme sermayesi yönetiminin başarılı gerçekleştiğini düşünüyor musunuz?

a)Evet b)Hayır

26. İşletme sermayesi düzeyiniz yeterlidir?

a)Evet b)Hayır

27. Devletin kurumunuz için yerine getirmesi gereken ödemeleri zamanında yerine getirmekte midir?

a)Evet b)Hayır

EK-2: 2009 YILI NDA ŞANLIURFA İL VE İLÇELERİNDE FAALİYET GÖSTEREN ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ

S. No	Kurum Yeri	Kurum Adı
1	Şanlıurfa/Merkez	Özel Edessa Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
2	Şanlıurfa/Merkez	Özel Urfa Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
3	Şanlıurfa/Merkez	Özel Divan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
4	Şanlıurfa/Merkez	Özel Yekta Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
5	Şanlıurfa/Merkez	Özel Sevgiyle Yaşam Özel Eğitim ve Reh. Merkezi
6	Şanlıurfa/Merkez	Özel Fıratcan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
7	Şanlıurfa/Merkez	Özel Hanedan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
8	Şanlıurfa/Merkez	Özel Cerrah Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
9	Şanlıurfa/Merkez	Özel Peltek Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
10	Şanlıurfa/Merkez	Özel Birtek Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
11	Şanlıurfa/Merkez	Özel Öğretmenler Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
12	Şanlıurfa/Merkez	Özel Şefkatli Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
13	Şanlıurfa/Merkez	Özel Hisar Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
14	Şanlıurfa/Merkez	Özel Yeni Balıklıgöl Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
15	Şanlıurfa/Merkez	Özel Mesev Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
16	Şanlıurfa/Merkez	Özel Urfa Gap Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
17	Birecik	Özel Divan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
18	Birecik	Özel Faran Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
19	Ceylanpınar	Özel Ceylanpınar Umut Özel Eğitim ve Reh. Merkezi
20	Ceylanpınar	Özel Sevin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
21	Viranşehir	Özel Evinim Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
22	Viranşehir	Özel Umut Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
23	Viranşehir	Özel Sevgi Damlası Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
24	Siverek	Özel Zambak Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
25	Siverek	Özel İlgi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
26	Siverek	Özel Şefkat Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
27	Siverek	Özel Kardelen Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
28	Siverek	Özel 23 Nisan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
29	Siverek	Özel Umut Bahçesi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
30	Suruç	Özel Narin Çiçek Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
31	Suruç	Özel Sevgiyle Yeniden Yaşam Özel Eğitim ve Reh. Merkezi
32	Bozova	Özel Son Damla Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
33	Harran	Özel Hayata Umut Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
34	Akçakale	Özel Öz Umut Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
35	Hilvan	Özel Hilvan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
36	Hilvan	Özel Hilvan Sevgi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi

Kaynak: Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü / Kasım 2009

KAYNAKLAR

Akdoğan, Nalan, Projelerde İşletme Sermayesi İhtiyacının Belirlenmesi, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Sayı 1, Ankara, 1987.

Akgüç, Öztin, Finansal Yönetim, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, 1994.

Akgüç, Öztin, Mali Tablolar Analizi, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayını, İstanbul, 1995.

Aksoy, Ahmet ve Yalçın, Kürşat, İşletme Sermayesi Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara, 2008.

Ataman, Ayşegül, Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2003.

Batty, Joseph, Management Accountancy, Fourth Edition, Low Priced Edition, London, 1979.

Bekçioğlu, Selim, Menkul Kıymetler Analizleri ve Türkiye'deki Uygulama, Ankara, 1983.

Bektöre, Sabri, İşletmelerde Çalışma Sermayesi Analizi, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.

Büker, Semih, Finansal Yönetim, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir, 1988.

Brealey, Richard A, Myers, Stewart C., Marcus, Alan J., Çeviren: Ünal Bozkır, Türkan Arıkan, Hatice Doğukanlı, İşletme Finansının Temelleri, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2007.

Can, Gürhan, Altıntaş, Ersin, Çam, Sabahattin, ve Kaya, Alim, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2002.

Çabuk, Adem, Finansal Tablolar Analizi, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1993.

Çağlar, Doğan, Ortopedik Engellilerin Eğitimi, Karatepe Yayınları, Ankara, 2004.

Dağlı, Hüseyin, Finansal Yönetim, Derya Kitabevi, Trabzon, 2004.

Erdoğan, Saliha Başak, İşletme Sermayesi Yönetiminin Konaklama İşletmeleri Açısından Önemi, 3. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, 2008.

Erdoğan, Muammer, İşletme Finansmanı, Dicle Üniversitesi Yayınları, Diyarbakır, 1990.

Erdoğan, Muammer, Erzincan Bez Fabrikasının Çalışma Sermaye Analizi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum, 1975.

Eripek, Süleyman, 11. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirilerinden Notlar, Konya, 2001.

Firth, Michael, Management of Working Capital, Macmillan Press, London, 1976.

Gallagher, Timothy J. ve Andrew, Joseph D., Financial Management: Principle and Practice, Prentice Hall Publisher, New Jersey, 1997.

Gönenli, Atilla, İşletmelerde Finansal Yönetim, İstanbul Üniversitesi Yayını No: 3338, 5.Baskı, İstanbul, 1985.

Güvemli, Oktay, Sanayi İşletmelerinde İşletme Sermayesi ve Analizi, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği, Yayın No:2, İstanbul, 1973.

Kennedy, Ralph D., Mc Mullen, Stewart Y., Finansal Durum Tabloları, Çeviren: Atilla Gönenli, İ.Ü Yayınları, İstanbul1, 1967.

Kıracı, Murat, İşletmelerin Finansal Başarısızlığında Çalışma Sermayesi Yönetiminin Rolünün Oranlar Yardımı ile Tespiti ve Ampirik Bir Araştırma, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2000.

MEB, Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, MEB Basımevi, Ankara, 2000.

Nalçacı (Yılancı), Münevver, Alacakların Yönetiminde Muhasebe Politikasının Belirlemesi ve Uygulanması, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:210, İ.İ.B.F Yayınları No:45, Eskişehir, 1986.

Özgülbaş, Nermin, Hastanelerin Finansal Başarısızlığında Çalışma Sermayesi Yönetiminin Rolünün Tespiti: Sağlık Bakanlığı Hastanelerinde Bir Uygulama, 5. Ulusal Sağlık Kuruluşları ve Hastane Yönetimi Sempozyumu, Eskişehir, 2002.

Pinches, George E., Essential of Financial Management, Harper Row Publishers, New York, 1984.

Sarı, Hakan, An Analysis of The Policies And Provision for Children With Special Educational Needs in England And Turkey, Oxford University, 2000.

Sarıaslan, Halil, Yatırım Projelerinin Hazırlanması ve Değerlendirilmesi, Turhan Kitabevi, Ankara, 1996.

Tecer, Meral, İşletmelerde Sermaye Maliyeti, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, Sevinç Matbaası, Ankara, 1980.

Usta, Öcal, "İşletme Finansı ve Finansal Yönetim", Anadolu Matbaası, İzmir, 1996.

Van Horne, C. James, Finansal Yönetim ve Politikaları, Çevirenler; Osman Tekok, Demir Yener, Selim Bekçioğlu ve Güngör Keşçi, Akçay Matbaası, Ankara, 1978.

İnternet Kaynakları

<http://www.aofmerkez.com/archive/unite-6-calisma-sermayesi-yontemleri-t144.html>,
Erişim Tarihi: 12.03.2010

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, Erişim Tarihi: 22.10.2009

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26434_0.html, Erişim Tarihi: 22.10.2009

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25883_1.html, Erişim Tarihi: 22.10.2009

<http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/573.htm>, Erişim Tarihi: 26.02.2010

http://www.cetinozbey.com/index.php?option=com_content&task=view&id=407&Itemid=386, Erişim Tarihi: 03.04.2010

http://sgb.meb.gov.tr/but_kesin_hesap/2010_Butce_Raporu/2010_Butce_Raporu.pdf,
Erişim Tarihi: 25.03.2010

http://sgb.meb.gov.tr/but_kesin_hesap/2009_butce_raporu/2009_butce_rapor_web.pdf,
Erişim Tarihi: 25.03.2010

http://sgb.meb.gov.tr/but_kesin_hesap/2008yil_butcesine_iliskin_rapor.pdf,
Erişim Tarihi: 25.03.2010

http://www.edubilim.com/forum/finansal_yonetim_ders_notlari-t14916.0.html,
Erişim Tarihi: 27.05.2010

http://www.mu.edu.tr/sbe/sbedergi/dosya/5_6.pd, Erişim Tarihi: 27.05.2010

www.meb.gov.tr/özel_egitim_ve_rehberlik/özel_öğretim, Erişim tarihi: 25.02.2010

www2.aku.edu.tr/~oaydemir/sayfalar/Sermaye.doc, Erişim Tarihi: 19.02.2010

www2.aku.edu.tr/~mehmeterkan/sayfalar/fkaynak5.ppt, Erişim Tarihi: 27.05.2010

www.orgm.meb.gov.tr, Erişim Tarihi: 22.10.2009

www.geycop.anadolu.edu.tr, Erişim Tarihi: 03.12.2009

www.ozelegitim.org, Erişim Tarihi: 08.12.2009

www.sgb.meb.gov.tr, Erişim Tarihi: 25.03.2010

<http://www.kobibilgi.org/kobi/pazarlama>, Erişim Tarihi: 20.07.2010

<http://www.zihinengelliler.com/rehabilitasyon-merkezi/ozel-ogretim-kurumlarına-ait-standartlar-yonergesi>, Erişim Tarihi: 27.05.2010

http://orgm.meb.gov.tr/Mevzuat/ozel_yon_SON/ozelegitimyonetmelikSON.htm, Erişim Tarihi: 14.05.2010

Kanun, Yönerge ve Yönetmelik Kaynakları

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, (31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmî Gazete)

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kursları Yönetmeliği, (22/07/2005 tarih ve 25883 sayılı Resmi Gazete)

5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, (14/02/2007 tarih ve 26434 sayılı Resmi Gazete)

ÖZET

İşletme sermayesi işletmenin değerinin arttırılması, tam kapasite ile çalışabilmesi, risklerin azaltılması ve karlılığın arttırılması bakımından çok önemli bir yere sahiptir. İşletmenin kısa süreli, normal olarak bir hesap döneminde paraya çevrilebilir toplam ekonomik değerleri olarak da ifade edilen işletme sermayesi, bilançoda döner değerler adı altında toplanmaktadır.

Tez çalışmasında Şanlıurfa'da faaliyet gösteren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yönelik anket yapılmıştır. Türkiye'deki bütün özel eğitim kurumlarının aynı yapıda olması nedeniyle, bu tez çalışması aslında Türkiye geneli hakkında da önemli bir kaynak olarak görülebilir.

Tez çalışması, özellikle 2000 yılından sonra sayıları artan özel eğitim kurumlarının işletme sermayeleri başta olmak üzere, finansal yapıları hakkında genel bilgiler vermek amacıyla yapılmıştır. Ayrıca bu çalışma ile kurumların bağımlı oldukları devlet ile ilişkileri, yatırım ve işletme süreçleri, reklam hakkındaki düşünceleri ve kurumların genel yapıları hakkında bilgiler verilmesi amaçlanmıştır.

Birinci bölümde özel eğitim kurumlarının tanımı, kapsamı, tarihçesi, amaçları, ilkeleri ve hukuki yapısı yer almaktadır. İkinci bölümde işletme sermayesinin tanımı, amaçları, çeşitleri, unsurları, finansmanı ve politikaları hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise Şanlıurfa'da yer alan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yönelik yapılan anket çalışmasının analizi yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, İşletme Sermayesi, Yatırım

SUMMARY

Working capital have a very important position with regards to increasing of enterprice value, ability of working full capacity and rasing profitabilty. Business capital which is also called as total short term economic values which can be convert into money is collected under the name and title of Current Assests on the financial balance sheet.

At the thesis study, survey has been done towards private educations and rehabilitation centers which are operate in Sanliurfa. Since, all of private education foundations in Turkey has the same structure, this thesis study in fact can be seen an important source about Turkey in general too.

The thesis study has done for giving general information about financial structure and in particular the working capital of private education enterprises quantity of which have been increased after the year of 2000 especially. Moreover, relation of foundation with the related governmental departments, investment and enterprise processes, their opinion about advertisement and general structures of foundations has been purposed by this study.

At the first chapter; description, scope, history, goals, principles and legal structure of private education foundation has taken part. At the second chapter, there are general information about definition, purposes, types, elements, financing and policies of working capital. And at the third chapter, there is analysis of the survey study which has devoted to private education and rehabilitation centers located in Sanliurfa.

Key Words: Private Education, Working Capital, Investment